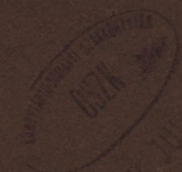

P 1090

OSZK HIRADÓ

XV. ÉVFOLYAM 5-6. SZÁM
1972. MÁJUS-JUNIUS

Georgius Zekel

56

TARTALOM

- 73 Az ifjúság helyzete az OSZK-ban
76 Krónika. Összeáll. Somkuti Gabriella
78 Személyi hírek és változások
80 FARAGÓ LÁSZLÓNÉ: A müncheni katalógus kérdése
81 BATA IMRE: A Kézirattár 1971. évi szerzeményei
83 MILHOFFER ALAJOS: Raktározási gondjainkról
85 HORVÁTH VIKTOR: A megépült "hirlap-állományvédelmi kombinát"
87 "Telelift"-berendezést szerelnek a vári épületbe
88 Magyar vonatkozású új külföldi szerzeményeinkből

KIADVÁNYAINK

- 90 NÉMETH MÁRIA: Új kiadásban adjuk közre az OSZK tájékoztatót
93 HERVAY FERENC: Mutatókötet 19 ezer XVIII. századi magyarországi könyvhöz

TÁJÉKOZÓDÁS

- 94 SOLTÉSZ ZOITÁNNÉ: Antica Arte Magiara dal X al XVII Secole
95 W. SALGÓ ÁGNES: Janus Pannonius ünnepei Pécsen
97 GOMBOCZ ISTVÁN: A nemzetközi kiadványcsere európai konferenciája
102 KOVÁCS ILONA: Szakirodalmi tallózás

KÖNYVTÁRUNK ÉLETÉRŐL

- 104 [A szakszervezeti munka krónikája.]
106 PAPP ANDRÁS: "Monszunok" kirándulás
108 Kamarakórusunk naplójából

A borítólapon:

Dózsa György megégetése. Stephanus Taurinus: Stauromachia c., 1519 körül kiadott bécsi nyomtatvány címképe. (A Régi Nyomtatványok Tárának gyűjteményéből - App.H.137)

OSZK HIRADÓ

Az Országos Széchényi Könyvtár pártszervezetének és szakszervezetének lapja.

XV. ÉVFOLYAM 5-6. SZÁM
1972. MAJUS-JUNIUS

Főszerkesztő:

HORVÁTH VIKTOR

Szerkesztő bizottság:

BELOHORSZKY MÁRIA
FARAGÓ LÁSZLÓNÉ
FERENCZY ENDRÉNÉ
GYULAI ÁRPÁD
JESZENSZKY GÉZA
KOVÁCS ILONA
SOMKUTI GABRIELLA
WIX GYÖRGYNÉ

Szerkesztőségi titkár:

JUHÁSZ LÁSZLÓNÉ

A szerkesztőség címe:

BUDAPEST VIII. POLLACK MIHÁLY
TÉR 10. Telefon: 337-191

A kiadásért az Országos Széchényi Könyvtár Szakszervezeti Bizottságának titkára felelős.

Készült a könyvtár házi sokszorosító üzemében.

BUDAPEST V. GUSZEV UTCA 1.
F.v. MÜLLER JÁNOSNÉ

AZ IFJUSÁG HELYZETE AZ OSZK-BAN

Pártunk Központi Bizottságának 1970 februárjában hozott ifjúságpolitikai határozata mozgósította társadalmunkat annak érdekében, hogy a fiatalok nevelése, életre és alkotó tevékenységre való felkészítése magasabb szintre emelkedjen. E határozat alapján alkották meg és fogadta el az országgyűlés az ifjúságról szóló IV. számú törvényt. A törvény nyomán még 1971-ben kormányhatározat született, amely már a törvény végrehajtásának részletes előírásait tartalmazta mind az állami, mind a társadalmi szervezetek feladataira vonatkozóan. Jelenleg minden tárcánál folyamatban van a saját területükre alkalmazott végrehajtási utasítások kiadása.

Mind a törvény, mind a kormányhatározat előírja, hogy az egyes munkahelyeken vizsgálják meg az ott dolgozó fiatalok helyzetét és munkálják ki a helyileg megoldható feladatokat. Ezt a munkát könyvtárunkban az a munkabizottság végezte el, amelynek tagjai a pártszervezet részéről Mártvány Gyuláné /a pártvezetőség tagja, a munkabizottság vezetője/ és Nagy Attila, a KISZ szervezet részéről pedig Kastaly Beatrix /KISZ-titkár/ és Sonnevend Péter voltak.

A munkabizottság felmérte és írásban rögzítette könyvtárunk fiataljainak helyzetét és javaslatokat készített a helyileg megoldható feladatokat illetően. Az alábbiakban a bizottság megállapításait és javaslatait rövid összefoglalásban ismertetjük.

Jelenleg az OSZK dolgozóinak mintegy harmada a 18-30 éves korosztályba tartozó fiatal, akik egy többéves következetes fiatalítási káderpolitika eredményeként kerültek könyvtárunkba. Számszerűen 139-en státusban vannak, 41 pedig szerződéssel alkalmazott dolgozó. A státusban levők közül 26 fő 18-22, 56 fő 23-26, 57 fő pedig 27-30 éves. A fiatalok háromnegyede, az egyetem és főiskolát végzettek 85 százaléka nő. Körülbelül 70-re tehető a házasok száma, akik közül sokan lakásgondokkal küszködnek.

Iskolai végzettségüket tekintve, a 180 fiatalból 116 érettségizett, 44 pedig egyetemet v. főiskolát végzett. A diplomásoknak fele nem könyvtárszakos. Az érettségizettek közül mintegy 35-40 fiatal végezte el a középfoku könyvtárosi szaktanfolyamot és mintegy 17-en folytatnak felsőfoku tanulmányokat.

A 180 fiatalból 70 tagja a KISZ-szervezetnek. A szakszervezetnek - néhány részfoglalkozásutól eltekintve - tagja minden fiatal. A könyvtár fiataljai - kellő önállóság és megfelelő formájú támogatás mellett - szívesen és aktívan vesznek ki részüket a közéleti munkából és a szabadidő értelmes megszervezéséből. Az intézeti közvéleményben megerősödött a KISZ helyzete, az intézetvezetés bevonja a KISZ-vezetőket az ifjúságot érintő döntések előké-

szítésébe és véleményezésébe.

Fiataljaink problémái, részben a pályakezdők sajátos személyi adottságai, elvárásai és a munkahelyi környezetük közötti ellentmondásokból adódnak részben olyanok, amelyek általánosságban is ugyanugy jelentkeznek, csak a fiatalok érzékenyebben és türelmetlenebbül vetik fel azokat.

A fiatalok munkahelyi beilleszkedését, munkájuk hivatássá válását zavarja az OSZK elavult és megmerevedett munkaszervezete. Sokan a futószalag egy fogaskerekének érzik munkájukat anélkül, hogy a nagy egész részei lennének. Másoknál a komplex-/„kevert” munkakörök - magasabban kvalifikált és a szakképzettség nélkül ellátható munkákat egyaránt kell végezniük - váltanak ki bennük az intézménytől elidegenítő lélektani hatást.

Az év első hónapjaiban végrehajtott bérkorrekció javította a fiatalok helyzetét is, de végzett munkájuk minőségének, hosszabb v. rövidebb szolgáltatási idejük alatt nyújtott teljesítményüknek anyagi és erkölcsi elismerésében problémákat látnak. Anyagiak tekintetében egyfelől egyenlőségi tendenciákat észlelnek, másfelől igazságtalannak vélik, hogy azonos képzettségű friss munkaerők gyakran a régebbi dolgozóknál magasabb fizetést kapnak. Erkölcsi oldalról szűkmarkunak ítélik több osztályon a biztató elismerést, amely pedig a jó munka elsőrendű ösztönzője. Sokan úgy érzik, hogy többre lennének képesek, ha önálló feladatokat kapnának, ilyesmi azonban csak ritka kivételenként adatik számukra.

A fiatalok többségében él a továbbtanulás vágya. A nem könyvtárszakot végzett diplomások sürgetik az egyéves kiegészítő egyetemi tanfolyamot. A könyvtárosképző tanfolyamot végzettek problémája, hogy az iskolarendszeren kívül szerzett szakképesítést az egyetemi továbbtanulás esetén nem számítják be, a hatéves tanulással járó munkakiesés terheit pedig csak nagyon szűk keretben tudja vállalni a könyvtár.

A könyvtárosképző szaktanfolyamot végző fiatalok sérelmezik, hogy tanulmányi szabadságot rendeleti alapon nem kaphatnak, de nincs megoldása ennek /legalább részbeni pótlással/ a könyvtáron belül sem.

A fiatal könyvtárosok olyan belső és külső továbbképzési lehetőségeket igényelnek, amelyek munkájukban fejlődésüket segítsék és lehetőséget szeretnének kapni arra is, hogy más részterületen, amelyre adottságot éreznek, továbbképezhessék magukat és ne érezzenek „röghöz kötöttséget”.

Örömmel vette az a néhány fiatal, aki már a könyvtárhoz kerülése alkalmával elérte, hogy kutatóidő-kedvezményt kapott. Akik ilyen kedvezményben nem részesültek, indokoltnak tartanak, ha a kutatómunka fokozottabb ellenőrzése mellett, azok is kedvezményt kapnának, akik elfogadható témával rendelkeznek. A KISZ vállalkozna a „szunnyadó erőforrások” feltárására, hiszen máris jelentkeztek az OSZK története megírásának munkájában való segítségre olyanok, akik pl. magnós-interjúk készítését vállalnák.

Különösen sok probléma jelentkezik azoknál a fiataloknál, akik szerződéses munkaviszonyban állanak. A szerződésesek létszámának csökkentését és az érdekesek véglegesítését sürgetik, mert kevésbé ismerik a tényleges helyzetet. Ugyanis a hosszabb ideig betegállományban v. a három évig gyermekgond-

zási szabadságon levők helyettesítésére a könyvtár szerződéses helyetteseket kénytelen alkalmazni, akiket mégoly érdemes munka esetén sem tud azon a helyen véglegesíteni, mert a státusokat fenn kell tartania. Az igényeknek és a lehetőségeknek ezzel az ellentmondásával nehézségük ellenére mégis - úgy véljük foglalkozni kell.

A KISZ fiatalok tevékenysége - a felmérés erről is számot ad - az utóbbi években megélénkült. Társadalmi munkára - fizikaira is - szívesen vállalkoznak. De különös sikerre számíthat minden olyan felhívás, amelynél úgy érzik, hogy "érdemi munkát" végezhetnek, pl. a Kisnyomtatványtárban végzett előrendezési munka.

Kulturális életük legkedvesebb színtestje a kamara-kórus. Próbálkoznak és nem is sikertelenül tanulmányi kirándulásokkal, fotokiállításokkal, de igényelnék az olyan munkát és összejöveteleket is, amelynek jelenleg egy megfelelő helyiség hiánya az akadály.

Az előbbieken ismertetett felmérés alapján a bizottság 11 pontban foglalta össze az intézményvezetésnek teendő javaslatait.

Javasolják többek között az ötéves törzsgárda-tagság bevezetését a fiataloknál, a könyvtárosképző tanfolyamon eredményes vizsgázóknak jutalomszabadság engedélyezését, a fiatal kutatók ösztönzését és támogatását, belső és külső szakmai továbbképzési lehetőségek megteremtését, az idegen nyelvek tanulásának ösztönzését és támogatását.

Fontosnak tartották és javasolták az OSZK munkaerő-mérlegének elkészítését ill. annak tisztázását, hogy könyvtárunknak feladatai elvégzéséhez milyen helyeken, milyen végzettségű dolgozókra van szüksége, mert az OSZK korszerű munkaszervezete kialakításának, káderfejlesztési tervének, helyes munkaerő-gazdálkodásának ez előfeltétele és mint ilyen a fiatalok helyzetében jelentkező problémák megoldásának is biztosítója.

Javasolják az erkölcsi és anyagi ösztönzők differenciált alkalmazását is, mert a fiatalok munkahelyhez kötődése, szívesen és eredményesen végzett munkájuk érdekében különösen fontos.

Javaslataikban kérték, hogy a párt, a szakszervezet és az állami vezetés közösen ösztönözze a KISZ társadalmi munkáját, politikai és kulturális tevékenységét.

Az OSZK-ban dolgozó fiatalok helyzetének ezt a felmérését a munkabizottság június 16-án a pártszervezet taggyűlésén ismertette, további megvitatását pedig a KISZ-fiatalokkal tervezi. Az MM végrehajtási utasításának megjelenése után, a munkabizottság helyzetfelmérését és javaslatait előterjesztés formájában kívánja az Intézetvezetéshez eljuttatni, úgy gondolva, hogy azok OSZK-n belüli megoldása az ifjúsági törvény szellemében növelheti a könyvtár fiataljainak hivatásszeretét, szakmai és kulturális fejlődését és javíthatja helyi közérzetüket.

KRÓNIKA

A május 4-i főosztályvezetői értekezlet dr. Tóth Lajos, a Kötelesspéldány Szolgálat vezetőjének előterjesztésében az alábbi témákat tárgyalta meg: 1. A Kötelesspéldány Szolgálat nyilvántartási rendszerének módosítása; 2. A bizalmasan kezelendő adatokat tartalmazó sajtótermékek kötelesspéldányainak beszolgáltatásával és a kötelesspéldányok kezelésével kapcsolatos eljárás; 3. A házinyomdának a kötelesspéldány-szolgáltatásba történő teljes bevonása.

Az előterjesztésből idézzük: "A Kötelesspéldány Szolgálat /a továbbiakban KSz/ a kötelesspéldányokat jelenleg 3 teljes jogú, 11 válogató jogú és 16 un. utóválogató könyvtár között osztja szét. A KSz nyilvántartási rendszere ezzel szemben akkor alakult ki, amikor a nemzeti könyvtár /Gyarapítási Osztály/ csak a nemzeti könyvtárt illető kötelesspéldányokat kezelte. A KSz nyilvántartási rendszerét lényegében ma is az OSZK növedéknaplói vezetésének kötelezettsége határozza meg, s ezért van az, hogy a KSz 9 féle kronológikus naplóban tartja nyilván a beérkező összes kötelesspéldányt és azoknak 30 könyvtár közötti szétosztását.

Az örökölt helyzet az oka annak, hogy a KSz nem rendelkezik olyan nyilvántartásokkal, amelyeket munkaeszközként tudna felhasználni, és amelyek a beérkező nagyszámú kötelesspéldány egységes szempont szerinti nyilvántartását, ezen keresztül pedig a kötelesspéldányok egységes szempont szerinti szétosztását, valamint a gyors és eredményes visszakeresést /ellenőrzést/ lehetővé tennék."

E megállapításokból kiindulva dr. Tóth Lajos olyan nyilvántartási rendszer bevezetését javasolta, amely mind az OSZK növedéknaplóinak vezetését megoldja /mindaddig, amíg ezt a Gyarapítási Osztály, ill. az egyes táruk teljes mértékben át nem veszik/, mind a KSz szükségleteit /regisztrálás, elosztás, beszolgáltatás ellenőrzése/ kielégíti. A javaslatokkal az értekezlet egyetértett és elrendelte az új nyilvántartási rendszer 1973. január 1-vel történő bevezetését.

A jelenleg érvényben levő rendelet szerint a beszolgáltatási kötelezettség nem terjed ki "az állam érdekében bizalmasan kezelendő adatokat tartalmazó sajtótermékekre." Tudományos érdek azonban, hogy a nem államtitkot tartalmazó sajtótermékek, amelyek rendszerint a "Szolgálati használatra" megjelölést viselik, legalább a nemzeti könyvtárban megőrzésre kerüljenek, s ne vesszenek el végleg a történeti kutatás szempontjából. Ezért az ilyen sajtótermékeknek legalább két példányban az OSZK-nak történő beszolgáltatásáról és a használat szempontjából zártanyagként kezeléséről mielőbb gondoskodni kell. A felsőbbszintű döntés meghozatalára a szükséges lépéseket a könyvtárnak mielőbb meg kell tennie.

A házinyomdák ügyében az előterjesztés megállapítja: "Az elmúlt évtized során szinte gombamódra jöttek hazánkban létre a különféle szervezetek un. házinyomdái, amelyek nagy kapacitású sokszorosítóberendezéseken, üzemszerű körülmények között állítanak elő sajtótermékeket.

A Központi Népi Ellenőrzési Bizottság által 1970-ben lefolytatott felmérés

rés szerint az országban 800 körüli házinyomda működik /jelenleg már ennél több/, amelyek jelentős része nem szolgáltat kötelespéldányokat. Kötelespéldány Szolgálatunk 1972-ben mindössze 234 házinyomdával áll rendszeres kapcsolatban, de ezek egy része /kb. 30/ csak periodikákból szolgáltat kötelespéldányokat.

A kis nyomdai kapacitás és a hosszú nyomdai átfutási idő, továbbá a modern tudományos, műszaki és gazdasági élet gyors információk iránti igénye folytán ezek a házinyomdák nemcsak a vállalat ügyvitelét szolgáló sajtótermékeket, hanem - mint köztudott - rendszeresen és nagy példányszámban olyan primér jelentőségű információkat tartalmazó sajtótermékeket is előállítanak, amelyek hagyományosan nyomdákban készültek. Vagyis szocialista gazdasági rendszerünkben ezek a házinyomdák részben hasonló funkciót látnak el, mint hazánkban a felszabadulás előtti több száz kis magánnyomda. Ilyen körülmények között a házinyomdák jelentősége jóval nagyobb annál, mint közhasználatu elnevezésük /rotázem, sokszorosító ütem, házinyomda/ jeleznek, és az általuk előállított sajtótermékek között nagyon sok az olyan, amelynek megléte a nemzeti könyvtárban és egy vagy több országos nagykönyvtárban elengedhetetlen követelmény.

A 2/1960./V.25./M.M. számú rendelet a házinyomdákat is kötelespéldány-szolgáltatásra kötelezi, de mint már jeleztük kb. egyharmaduk tesz eleget a kötelespéldányszolgáltatási kötelezettségnek, de ezek jórésze nem önként, hanem a Kötelespéldány Szolgálat szervező tevékenységének eredményeként."

Mivel a házinyomdák anyagának begyűjtése és szétosztása, s a házi nyomdák folyamatos ellenőrzése nagymértékben növelné a KSz munkáját, a javaslat s ennek megfelelően a határozat is a beszolgáltatásra kötelezett házinyomdák körének bővítését fokozatosan, az osztály létszámának növelésétől teszi függővé.

Második napirendi pontként a főosztályvezetői értekezlet meghallgatta dr.Pajkossy György főosztályvezető szóbeli előterjesztését az irodalomtudományi olvasóterem helyzetéről és problémáiról. A főigazgatói döntés értelmében az irodalomtudományi olvasótermet általános tudományos olvasóteremmé kell átszervezni, az ott található kézikönyvtár helyzetére, további működésére vagy megszüntetésére javaslatot kell kidolgozni.

Külföldi vendégeink

Siegfried Kurth és Ursula Winter, a berlini Deutsche Staatsbibliothek munkatársai máj.31-jun.6. között tapasztalatcsere látogatást tettek könyvtárunkban. Siegfried Kurth a periodikumok, ill. sorozatok feldolgozását és tárolását, Ursula Winter a közép- és újkori kéziratok feldolgozási módszereit tanulmányozta. Megtekintettek több budapesti nagykönyvtárt is. /OMKDK, MTAK, Egyetemi Könyvtár/. Vidéki utjuk során a pannonhalmi főapátság könyvtárát keresték fel.

Yukio Fujino japán könyvtáros, a tokiói The International House Library munkatársa budapesti tartózkodása alatt a Könyvtártudományi és Módszertani Központ vendégeként május 27-én, Helena Jarecka, a krakkói Bánya- és Kohóipari Akadémia szakkönyvtárának munkatársa a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának vendégeként június 2-án látogatta meg könyvtárunkat.

Munkatársaink külföldön

Óvári Sándor és dr.Pajkossy György főosztályvezetők ápr.17-19. között a

bécsi Stöhr Fördertechnik Vállalat meghívására Bécsben és Münchenben jártak. Utjuk célja a vállalat által gyártott Telelift elnevezésű könyvtári szállítóberendezés megtekintése volt.

Április 24-29. között Bécsben zajlott le a nemzetközi kiadványcsere szakembereinek konferenciája dr.Gombocz Istvánnak, a Nemzetközi Csereszolgálat vezetőjének szervezésében. A konferenciáról lapunk más helyén részletesen beszámolunk.

A KMK munkatársai közül Sallai István és Szente Ferenc április 10-15-ig az NDK-ban, Berlinben tettek tanulmányutat. Nagy Attila ápr.18. és máj.1. között 14 napos lengyelországi tanulmányuton volt olvasáspszichológiai kérdések tanulmányozására.

Összeáll. SOMKUTI GABRIELLA

SZEMÉLYI HIREK ÉS VÁLTOZÁSOK

Kitüntetés

A Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége - a kiküldött bizottság javaslata és a 18/1972.sz.határozata alapján - az 1972.évi akadémiai díjban a következőket részesítette:

I. Nyelv- és irodalomtudományok Osztálya

Borsa Gedeont, Hervay Ferencet, Holl Bélát: Régi Magyarországi Nyomtatványok 1473-1600. /Budapest, Akadémiai Kiadó. 1971. 928 l./ c. könyvért.

A fenti mű alapvető kézikönyv, ilyen magas színvonalú könyvészeti munka hazánkban még nem készült, és a külföldi kritikák megállapítása szerint, nemzetközi vonatkozásban sincs hozzá hasonló. Különösen becselessé teszi az anyaggyűjtés teljessége, a feldolgozás módszeressége és két uttörő jelentőségű újítása:

1. Feldolgozza és szervesen beleépíti a tételekbe a teljes szakirodalmat ezért a társadalomtudományok minden ágában nélkülözhetetlen.

2. Fényképmásolatban közli a régi nyomtatványok címlapjait. Biztos eligazítást nyújt ezzel olyan könyvészeti problémák megoldásához, amelyek normál címleírás esetén csak nagy nyomdai nehézségek árán lennének biztosíthatók.

A kötet itthon és külföldön máris kimagaslóan elismerő fogadtatásban és egybehangzóan jó kritikában részesült.

A 25 000 Ft összegű díj megosztása: Borsa Gedeon tud.főmunkatárs, Országos Széchényi Könyvtár 9000 Ft; Hervay Ferenc és Holl Béla tud.munkatársak /részfoglalkozásuak/ ELTE Magyar Irodalomtörténeti IV.sz.Tanszék 8000-8000 Ft.

/Akadémiai Közlöny. XXI. /1972./ évfolyam 9.szám./

Új munkatársaink: Jenei Anna előadó/Gazdasági Hivatal, Kálmán Klára főelőadó/Igazgatási Osztály, Szalay Klára könyvtáros II./Bibliográfiai Osztály, Szigetvári Lászlóné szakmunkás/Könyvkötészet, Török Sarolta főkönyvtáros/KMK, Veisse Istvánné/Nemzetközi Csereszolgálat, Vladár Aladárné könyvtáros I./Olvasó- és Tájékoztató Szolgálat.

Eltávoztak könyvtárunkból: Birck Oszkárné könyvtáros II./munkaviszonya megszűnt, Fehér István előadó/Gazdasági Hivatal/munkaviszonya megszűnt, Görgei Györgyné könyvtáros II./áth.MTA, Kondor Imréné tud.munkatárs/áth. KST, Kresalek Béla kiemelt termelői szakmunkás/nyugdíjazás, Nagy Károly könyvtár- raktárvezető/nyugdíjazás, Széchenyi Tibor könyvtáros II./munkaviszonya megszűnt, Szondi Béláné könyvtári segédrestaurátor/nyugdíjazás.

Könyvtáron belüli áthelyezések: Sonnevendné Belohorszky Mária/Katalogizáló Osztály, Turán Frigyesné/Igazgatási Osztály.

/Lezárva: 72.06.15./

HIREK

A szocialista országok nemzeti könyvtárai igazgatóinak értekezlete Moszkva, Varsó, Prága és Gera után ebben az évben Budapesten ül össze augusztus 25-27-én, az IFLA-kongresszust megelőzően. A könyvtárigazgatók az Országos Széchényi Könyvtár vendégei lesznek. Az értekezlet programja: 1. Beszámoló az előző konferenciák határozatainak végrehajtásáról. /NDK/ 2. A szocialista államok nemzetközi könyvtári együttműködése. /Szovjetunió/ 3. A mikrofilm szerepe a nemzeti könyvtárakban. /Magyarország/ 4. Az 1972. évi IFLA konferencia kérdései.

Megkezdte munkáját az OSZK Évkönyv újjáalakult szerkesztőbizottsága. Az évkönyv felelős szerkesztője dr. Németh Mária tudományos titkár, a szerkesztőbizottság tagjai: Bata Imre tud.főmunkatárs, dr. Ferenczy Endréné osztályvezetőhelyettes, dr. Haraszthy Gyula főosztályvezető, dr. Soltész Zoltánné osztályvezető és V. dr. Windisch Éva osztályvezető.

Az IFLA közművelődési könyvtári szekciója Brémában munkabizottsági ülést tartott, melyen magyar részről Papp István, a KMK igazgatója vett részt. Az ülésen a közművelődési könyvtárak fenntartási, működési és épületnormatíváival foglalkoztak. E normatívákról az IFLA budapesti ülészakán fognak dönteni.

Angol nyelvű referáló lapot (Hungarian Library and Information Science Abstracts) ad ki a magyar könyvtár- és tájékoztatásügyi irodalomról a KMK. A tervek szerint a folyóirat évi két számában 100-120 referátumot fog közölni, a teljes magyar szakirodalmi termésnek mintegy 10 százalékát.

A teljes egészében angol nyelvű kiadvány anyagát szakrendbe rendezi, s a továbbiakra éves és többéves kumulált indexet is ígér. A referátumok 2-3 oldalnyi terjedelmükkel lényegében az eredeti közlemény helyettesítésére törekszenek.

A MÜNCHENI KATALÓGUS KÉRDÉSE

Hiradónk előző száma regisztrálta azt a tényt, hogy március 16-án kibővített szakmai értekezlet tárgyalta "A modern könyvek leírásainak katalógusrendszere. A müncheni katalógus" c. témát. A kérdés megvitatását időszzerűvé tette, hogy a szolgálati katalógus rekonstrukciója a vége felé közeledik, befejeztével gyakorlott, szakképzett gárda szabadul fel. Bár az 1971-1975. tervidőszak hátralevő éveiben erőnket a fel nem tárt állományrészek feldolgozására koncentrálnak, a távlati fejlesztési terv, egy nagyszabású munka kellő megalapozása döntést kívánt ebben a fontos kérdésben.

A két adremázott betürendes katalógus több-kevésbé egységes rendszerben, egységes szempontok szerint kiválasztott és feltárt adatokat tartalmaz. A müncheni katalógus azonban jelentős állományrészt más szempontok szerint tár fel. Ha e katalógus a maga korát tükrözné, talán nem kellene gondolnunk az állományrész ujrafeldolgozására. De mai használatát tekintve, bizonytalan töredék-katalógussá vált, sem tipológiailag, sem időhatárok között nem tartalmaz egységes anyagra vonatkozó leírásokat. A katalógusba nem kerül be korának irodalma, ha ma, vagy az utóbbi 40 évben szereztük be. Hol lassabb, hol gyorsabb ütemben folyt a rekatalogizálás könyvtárunkban, az ujonnan feltárt művek cédulái kikerültek a katalógusból. Kiemeltük a fényképezésre került leírásokat is, amelyek ma a szolgálati katalógus mellékleteként - mivel szerkezetébe nem illeszthető be - külön katalógust képeznek. Fokozza az új és a régi katalógus használatának nehézségeit, hogy a két katalógus közti kapcsolatról, az összefüggések kimutatásáról nem gondoskodtak.

A korszerűen feltárt állományban az egyedi bibliográfiai tételek dinamikus egésszé állnak össze. A katalógus állandóan növekvő, szerteágazó információs tár, ahol az egyes mű beolvad az egészbe, de kérésre újra fellelhető rendben kell tárolni az adatokat. Egy katalógus tájékoztató jellegét csak az információtartalom azonos szempontu és formájú jelölésével, valamint következetes módszerekkel, szerkesztési elvekkel lehet megőrizni. Ha ezeket a szempontokat tartjuk szem előtt, nem lehetett kétséges, hogy bár az előterjesztés hat pontban összefoglalta a kérdés megoldására felmerülő különböző javaslatokat, előnyüket-hátrányukat elemezte, egyértelműen a rekatalogizálás mellett foglalt állást.

A szakmai értekezleten tartalmas és élénk vita alakult ki. A felszólalás sorrendjében a rekatalogizálás mellett foglaltak állást, de felszólalásaikkal az előterjesztést kiegészítették: Ferenczy Endrené, Szilvássy Zoltánné, Haraszthy Gyula, Wix Györgyné, Komjáthy Miklósné, Soltész Zoltánné, Milhoffer Alajos, Tóké Lászlóné, Somkuti Gabriella, Óvári Sándor, Kovács Ilona, Sebestyén Géza, Hámori Béla, A rekatalogizálás ellen Vekerdi József foglalt állást.

Az eltérő nézetek elsősorban a feldolgozásra kerülő anyag sorrendjére vonatkozóan /tartalmi válogatás vagy repertóriumok szerint/, a régi raktári

jelzetek meghagyása vagy átszámozása kérdésében, a selejtezés vagy a más tá-
rakba való átirányítás tekintetében alakult ki. Többen vetették fel a kata-
lógus történeti értékét és megőrzésének fontosságát.

Az értekezleten kialakult állásfoglalás alapján az Intézetvezetés - az
OSZK könyvállománya egységes katalógusrendszerben történő feltárása érdeké-
ben - a müncheni katalógusban nyilvántartott több mint 100 000 kötet teljes
rekatalogizálását határozta el, melyet az alábbi szempontok figyelembevételével kell végrehajtani:

a/ A feldolgozás szakok szerint, a müncheni szakok fontosságának sorrend-
jében történjék.

b/ A rekatalogizálást előzetes, de igen óvatos selejtezéssel, a nem
könyv-jellegű nyomtatványoknak az illetékes gyűjteményekbe történő átirányi-
tásával kell összekötni.

c/ A rekatalogizálásra kerülő művek átjelzetelését végre kell hajtani.

d/ A rekatalogizálás végrehajtásához továbbra is együtt kell tartani
azt a csoportot, mely a katalógusok rekonstrukcióját 1972-re befejezi.

e/ A rekatalogizálás a könyvtár hosszútávú programja, a teljes végrehaj-
tása mintegy 18-20 évre tehető.

f/ A müncheni katalógust, mint a könyvtár állományépítése egy adott
szakaszának forrásértékű dokumentumát és mint jelentős könyvtártörténeti em-
léket az utókor számára meg kell őrizni.

FARAGÓ LÁSZLÓNÉ

A KÉZIRATTÁR 1971.ÉVI SZERZEMÉNYEI

Bőséget hozott a hetvenegyes esztendő. Gazdagabb, mint az előző
évek, s nem igen lehetne iramát tartani a következőkben. A hatvanas-hetvenes
évek fordulója nagy irodalmi nemzedék jeleseit temette, ami gyűjteményünk
fokozott gyarapodását is jelentette. Ez a dolgunk. Az írók elmennek, hagyaté-
kuk gondozása kötelességünk.

Éppen a bőség hozza zavarba a beszámolót. Mit mutassunk be szerzeményeink
közül. Böhlöni György és Itóka hagyatékáról is lehetne beszélni, mely a két-
háboru közti emigráció baloldalának bő dokumentációja. Levelezés-anyaga ha-
marosan megjelenik az Akadémiai Kiadónál, a Petőfi Múzeum gondozásában. A
nálunk levő anyagot dr. Karsay Orsolya állítja össze, s csinál hozzá jegyze-
teket. Tóth Béla levelezését is a jelentősebb szerzemények közt említhetnénk,
vagy Divéky Adorján, a lengyel-magyar kapcsolatok tudós kutatójának hagya-
tékát. A régi kéziratos anyag is gyarapodott. Egy Szent István legenda töre-
dékével a XIV. századból, Várad György és István XVII. századi, Ráckeve
történetére vonatkozóan jelentős jegyzőkönyvével, a XIX. századi leveles
anyag pedig 7 Kossuth levéllel gazdagodott. De hadd számoljak be részleteseb-
ben néhány legújabbkori hagyatékról.

Szabó Pál hagyatéka az esztendő legjelentősebb szerzeménye. Épp csak be-
fejezett, kiadatlan, abbahagyott munkák, összeállított novellás kötet, publi-

cisztikai gyűjtemény kéziratai, a Felszabadult föld eredeti fogalmazványának gépirata, filmforgatókönyvek, jegyzetek, tanulmányok, a legfontosabb rétege a hagyatéknek. A levelezés nem különben. Több mint 7000 levelet találtunk Szabó Pál elhagyott műhelyében, s e jelentős levelestár nyomán az írói élet-rajz gazdagszik, motiváltabb lesz a közéleti személyiség arcképe, a Szabó Pállal kapcsolatos historikum. Kézdődik ez a levelezés az első világháborúból írott híradásokkal, folytatódik a huszas évek társkereső, a szellemi emelkedés útját tapogató levelekkel. Az első regény, az Emberek megírása után az irodalmi kapcsolatok bontakozását tanúsítja a leveles anyag, majd a politikai mozgalom árja sodorja a leveleket. Az Emberek sikere után Szabó Pál azonnal a politikába sodródik, a kisgazda-mozgalom ragadja magával. Hamarosan lapot szerkeszt a komádi-i tanítóval, a Kelet Népet, aztán a Szabad Szót, a kitűnő parasztújságot. A szerkesztőségi tevékenységnek, politikai aktivitásnak sok nyoma van a levelestárban. A felszabadulás utáni esztendőekben az író a politika fősodrába kerül, parasztpárti képviselő, 1953-tól a Népfront elnöke, 1957-től pedig alelnöke haláláig. Az Elnöki Tanácsnak is tagja. Ebben a közéleti minőségében aztán az egész országgal levelezésben áll. Főként magánosokkal, ügyes-bajos dolgaikkal kínlódo kisemberekkel, parasztokkal, városra szakadt, tájékozatlan egzisztenciákkal, munkásemberekkel. Minden levélre válaszol, mindenkin segíteni kész, olyiknak tanácsot ad, a másíknak megmagyarázza, miért nem lehet dolgát intézni. Ez a leveles anyag nemcsak annak bizonyága, hogyan él együtt az országos vezető, nagy író népe egyszerű embereivel, de a korszakaszcra - az ötvenes évek második feléről van szó - nézve is páratlan dokumentáció e népfrontos levelezés, ama hajdani idők aurája elevenkedik benne. - Szabó Pál életművét, személyiségének jelentőségét igazán csak a hatvanas években látta meg az irodalomkritika, bár amiben részes volt, a nagy irodalmi és politikai vállalkozás már jóval élébb is látszott, s az író egyik-másik műve - a Talpalatnyi föld például - becsesnek számított megjelenése óta. A hagyaték földolgozása, kutatása nyomán meg lehet majd írni azt a monográfiát is, amely méltóan reprezentálhatja Szabó Pál életművét és kiterjedt köztevékenységét. Gyűjteményünk fontos, nagy értékű anyaggal gazdagodott a hagyaték által.

Terjedelem szerint hasonló nagyságrendű Németh Antal hagyatéka is. Egy része már a Kézirattárban volt, 1971-ben egészült teljessé. Németh Antal hagyatékának színháztörténeti jelentősége van. A harmincas években került a Nemzeti Színház élére, s nehéz helyzetű színházat próbált rendbe tenni, emelkedésre ösztönözni, de az idők még nehezebbek voltak. A háborus évek a reményt is elejtették, a háboru után pedig nyugdíjazták Németh Antalt. Nem volt szerencséje, nem nyújtott teret, lehetőséget neki a történelem, s mire meg alkalom jött, neki kellett mennie. A hagyatékból azonban kitetszik, milyen tervek foglalkoztatták, mit tudott volna alkotni a nemzeti színházában, ha kedvez a kor. Shakespeare és a magyar dráma állott igazgatói-rendezői elképzelései centrumában. Éveket áldozott az Ember tragédiája kultuszának. A magyar színháztörténeti irodalomban jelentős helye van, s aki életéről és művéről vallani, beszélni kíván, hagyatékát Kézirattárunkban találja teljessé-

gében.

Sinka István hagyatéka fokozatosan kerül gyűjteményünkbe. 1971-ben is hozzá jutottunk néhány jelentős műve kéziratához. Első könyvét, a Himnuszok kelet kapujában című verskötetét a hagyatékban erősen átdolgozva leltük föl, benne a költő végakaratával, miszerint ezt az átdolgozást tekintti érvényes szövegnek. Gyűjteményünkbe került a Szigetek könyvének a majdan megjelenő szöveghez képest bővebb változata is. A Szigetek könyve Sinka talán legjelentősebb verses-epikus munkája, nemcsak önéletrajz, de egy letűnt életformának - az utolsó természetinek - nagy ivű és mitológiai érvényű ábrázolata.

Mind ezen túl is lehetne szemelgetni bőséges szerzeményi anyagunkban, de talán az elmondottak is bizonyítják, hogy hivatottságot tételező kötelességünknek igyekeztünk 1971-ben is eleget tenni, s mert az intézmény ebben segítségünkre volt, valamelyest meg is feleltünk szerzeményezési feladatainknak. Gyűjteményünk pedig úgy gazdagodott, ahogy tradíciói ezt igénylik is.

ATA IMRE

GONDOK ÉS ÖRÖMÖK

A múlt, a jelen és a jövő távlatában az itt következő három írás az OSZK számtalan problémái közül egyetlen /de történetének egészében jelenlevő/ kérdéssel, a munkahelyi és raktári férőhelyek problematikájával foglalkozik. Témaköre az OSZK jelenlegi muzeumi otthona, ahová 126 évvel ez előtt költözött be, a most elkészült Rosenberg-házaspár utcai új épületrész és az építés alatti vári elhelyezés szállítóberendezésével kapcsolatos piacutatás.

Raktározási gondjainkról

A könyvtárakra jellemző, ugyyszólván foglalkozási betegség, a permanens "helynyomor" a mi könyvtárunkat is végigkísérte szinte alapításától - napjainkig. Hol rossz, hol még rosszabb raktározási viszonyok váltakoztak. A már tarthatatlan tulzsufoltság után, periodusonként némi kényszerű enyhítés ugyan következett új raktári férőhelyek kialakításával, de egy-két éves, szinte lélegzetvételnyi szünet után ismét egy tömörülési időszak vette kezdetét.

A raktári férőhely növekedését tekintve a legutolsó tíz esztendő imponáló eredményekről tanuskodik. A Pollack Mihály téren 3000 pfm könyv és 2000 pfm periodika raktárrészt építettünk; a rákospalotai épület megvásárlásával újabb 4000 polcfolyóméterhez jutottunk és most épül 1600 állított folyóméternek megfelelő, fektetett polcrendszerű hirlapraktár, alatta többezer láda befogadására alkalmas pince. Mindezek ellenére könyvtárunk raktárhelyzete megoldatlan maradt, hisz az említett új férőhelyek a sok évre elhuzódó vári felkészülés időszakában létesültek a várba való beköltözés helyett! Így alakulhatott ki, hogy a kétségtelen pozitívumok ellenére a "rendszeresen" forgalmazott állományunknak egy tekintélyes részét a város különböző, egymástól

meglehetősen távoli pontjáról hozzuk-visszük. Az Országgyűlési Könyvtárban "átmenetileg" elhelyezett nagyalaku könyvgyűjteményünket még ma is ott tároljuk, holott köteleztük magunkat legkésőbb 1967 végéig történő kiköltözésre. Közel 200 ezer feldolgozott és beszámozott könyvet raktározunk másfél-ezer ládában, gyakorlatilag hozzáférhetetlenül a Kiscelli Múzeum helyiségeiben, valamint több ezer archivális hírlapot és folyóiratot a keszthelyi kastélyban. Az állományba vett nyomtatványok százezreit raktározzuk még különböző pincékben és félszáz köbméterszámba folyóiratokat, hírlapokat máglyába rakva tárolunk, melyek jelentős része tudományos és könyvészeti szempontból egyaránt kimagasló értékű, nem egy közülük az ország egyetlen példánya.

A rendkívül mostoha raktári helyzet tehát még ma is uralkodó, s ez nem csak a könyvtár kurrens munkálatainak gátja, de súlyosan korlátozza a tudományos kutatást s általában az olvasók igényeinek megfelelő kielégítését. Akadályozza a várba való felkészülés munkálatait: egyszerűen nincs lehetőségünk a raktározás immár elkerülhetetlenül szükséges korszerűsítésére. Ugy a könyv- mint a hírlapraktári állomány ésszerű elhelyezése a várban egy új jelzetrendszer bevezetését teszi szükségessé. Erre vonatkozóan ugyan már 1964-ben megfogalmazódott egy új raktári beszámozási szabályzat tervezete, bevezetésére azonban nem kerülhetett sor, mert jelentős szabad raktári területet igényel. A megoldás tehát várat magára, szükséglete pedig egyre égetőbb. Példának említjük, hogy a könyvek sorozati számtartománya betelt, folytatni csak új számsorban lehet. A tervezett új jelzetrendszer erre vonatkozó javaslata külön nem valósítható meg, mert függvénye a teljes, átfogó koncepciónak, csak a többi jelzettípusok egyidejű bevezetésével alakítható ki. Marad tehát egy néhány évre szóló kényszerű áthidaló megoldás, és választjuk ezt annak a tudatában, hogy az ilyen jellegű toldozás-foltozással raktárunk már eddig is anomáliákkal terhes bonyolultságát fokozzuk. A hírlapraktár célszerű vári betelepítéséhez elkerülhetetlen az állomány négy méret szerinti átszámozása. Ám a férőhely hiánya, az állomány jelentős részének hozzáférhetlensége ezt nem teszi lehetővé. További problémát jelent, hogy az átszámozás tetemes katalógus munkálatokkal is jár, amire a jelenlegi szűk hírlapfeldolgozó apparátus képtelen.

Könyvtárunk jelenlegi rossz raktárviszonyai több évtizedes keletűek. Az elmúlt esztendő kaktárbővítő törekvései ezért az alapvető gondjainkon nem is tudtak változtatni, sőt a kényszerűség újabb problémahalmazt idézett elő /kitelepités, ládázás stb./, ami a jövő kibontakozása elé újabb akadályokat gördített.

A közeljövőben, mint már jeleztük, beköltözhető lesz a Perczel Mór utcai új hírlapraktár. Komoly eredménynek kell elkönyvelnünk, még akkor is ha ide kell telepitelnünk a Parlamentből 600 pfm folió-méretű könyvanyagunkat, s ha a központi hírlapraktárban felszabadult hely egy jelentős részét mikrofilmtároló szekrényeket kell befogadnunk.

Előrejelzések szerint a jövő év első felében elkészül a vári két toronyraktár. Ne vegye senki ünnepontásnak, ha lelkenedő üdvözlésünk mellé egyre több problémát és kérdőjelet kell felsorakoztatnunk. Néhányat ezek közül:

nem lenne biztosítva az állomány forgalmazhatósága, több ipari szakmunka még csak a távoli jövőben kerül sorra, például belső liftek építése, a szellőzés kialakítása, a légkondicionálás, a szállító-berendezés szerelési munkálatai. Ebből adódó kérdések: vállalkozhatunk-e arra, hogy élő, keresett anyagot helyezzünk el itten, vagy az állomány koncentrálása érdekében költöztessük-e ide a már amugyis megviselt un. müncheni állományunkat? A felállítandó anyagot végleges helyére tenni gyakorlatilag lehetetlen, érdemes-e ilyen körülmények között a beládázott anyagunkat polcra helyeznünk, ahonnan évek múlva ismét át kell telepíteni? Egy folyamatban levő nagyarányú építkezés kellős közepén megnyugtató-e az ott elhelyezett muzeális gyűjteményünk biztonsága?

Mindent egybevetve végül is a jövő biztató, könyvtárunk raktárhelyzetének fokozatos javulására számíthatunk. Tudnunk kell azonban, hogy az elkövetkező időszak, hónapok – évek rendkívüli erőfeszítéseket kívánnak könyvtárunktól, természetesen elsősorban a Raktári Osztály dolgozóitól. A mi többmillió nagyságrendű könyvtárunk költöztetése páratlan lesz a magyarországi könyvtárak történetében, összehasonlíthatatlanul nagy vállalkozás. Az ügy hordereje követeli meg, hogy ez a feladat könyvtárunk programjának homlokterében legyen. – MILHOFFER ALAJOS

A megépült "hírlap-állományvédelmi kombinát"

1970-ben vásároltuk meg a Pest, Komárom, Nógrád megyei Élelmiszer Nyereskedelmi Vállalattól azt a kb. 2100 négyzetméter alapterületű épületrészt, amely a Rosenberg-házaspár utca és a Perczel Mór utca sarkán levő épületben három szintet foglal el. Betelepítési programja, építési tervezése 1971 folyamán készült el, tényleges átépítése pedig ugyanezen év utolsó hónapjaiban kezdődött meg. Műszaki átadása két ütemben most van folyamatban és az odatelepülők jóreménységgel vannak, hogy július végén-augusztus elején ténylegesen be is költözködhetnek.

Az elhelyezésében egyre "külterjesebbé" váló könyvtárunknak a rákospalotai után ez lesz a második olyan épülete, amely több szervezeti egységnek ad otthont. A központon kívüli telepítésben már megszokottá vált Könyvelosztó, Könyvkötészet, Restauráló Laboratórium, Sokszorosító-üzem, valamint a Rákospalotán elhelyezett Kisnyomtatványtár és Térképtár együttesében, a főváros V. és XV. kerületeiben most már egy olyan egysége alakul ki könyvtárunknak, mely az összdolgozóknak mintegy 15-20 százalékát foglalkoztatja.

Könyvtárunknak ez az új települése azonban nemcsak elhelyezésében, de céljában és rendeltetésében is merőben új, aminthogy új és az OSZK történetében egy új korszak kezdetét jelentette az 1969/1970-ben indult hírlap-állományvédelmi program is, amelynek otthonává lesz ez az új épület.

Ebben az értelemben tehát könyvtárunk "hírlap-állományvédelmi kombinátjának is nevezhetnők, mely funkcionális egységben fogja össze mindazokat, akik az OSZK állományvédelmi programját végrehajtják. Itt helyezkedik el a Hírlapfeldolgozó Osztálynak az a csoportja, mely a hírlapok mikrofilmezésre való előkészítését végzi, a Mikrofilmtárnak az a laboratóriuma, amely csak a hír-

lapok mikrofilmezésével foglalkozik, a Hirlapkötetészet, mely részint a filmezést megelőzően, részint azt követően a hirlapok javítását, restaurálását és kötését végzi. És itt lesz a Raktári Osztálynak az a raktára is, mely több-ezer polcfolyóméteren a hirlapok újrendszerű tárolását biztosítja.

A Perczel Mór utcában, de egy másik, a szomszédos épületben nyer telepítést a Hirlapelőkészítő Csoport, ahonnan a hirlapokat részben előzetes javításra, részben már mikrofilmezésre szállítják át könnyen guruló, felemelhető és letehető "trepniken".

A Mikrolaboratóriumban funkcionálisan kapcsolódnak egymáshoz azok a helyiségek, ahol a mikrofilmezést, a kidolgozást/előhívást, majd az elkészült mikrofilmtekercsek ellenőrzését, azok állománybavételét és másolását végzik. Az eddig mintegy 11 ezer tekercset /közel 7 millió mikrofilmkockát/ jelentő és a továbbiakban készülő archiv-filmállomány a mostanra elkészült filmtároló-szekrényekben, légkondicionált raktárban kerül elhelyezésre.

Az épület földszintjén a mikrolaboratórium helyiségeihez zárkóznak fel a Hirlapkötetészetünk azok a munkahelyei, ahol a hirlapok /és a különgyűjteményi anyagok/ restaurálását végzik. Itt kerülnek felállításra a most beszerzett savtalanító-kádak infraszárító-berendezéssel, a vegyszerfülke, elektromos-fűtésű hidraulikusprés, a hely hiányában évek óta pihenő laminátorkészülék és mindazok az új gépek és felszerelések, melyek a restaurálás és kötés munkáját segítik.

Az épület Rosenberg utcai oldalán lesz a hagyományos felszerelésű kötetészeti munkahelyiség. Ehhez kapcsolódik a folyosóról nyílóan, egyrészt az alsó szinteket a földszinttel összekötő lift és az odavezető lépcső lejárata. A felső pinceszinten lesz az újrendszerű állványokkal felszerelt hirlapraktár, az alsó pinceszinten pedig a központi anyagraktár és a ládázott anyag elhelyezésére szolgáló raktár.

A munkahelyiségek falai által határolt belső területen került elhelyezésre a műszerész-műhely, a portásfülke és az itt dolgozók egészségügyi szükségleteit szolgáló teakonyha, az öltözők és zuhanyozók, valamint az egyéb helyiségek. Az épületrész falainak fehér és színes festését a Munkavédelmi Tudományos Kutatóintézet szindinamikai összeállítása alapján végezték.

Az új elhelyezésbe való átköltözés után - néhány szervezeti változtatással - továbbra is a régi elhelyezésben /de több helyhez jutottan/ marad a Mikrofilmtár fotolaboratóriuma, a különgyűjtemények anyagával foglalkozó Restauráló Laboratórium, a Könyvkötetészet és a Sokszorosító Üzem.

Bár az új épületünknek is lesznek - adottságaiból következően - hiányosságai /sok a csak mesterséges fénnel megvilágított munkahely, nem jutott hely egy étkező-helyiség berendezésére/ mégis öröm és előrelépés a Pollack-téri "tömegnyomor" után ez a modern és szépen berendezett új épületrész. Befejezésként és nem frázisszerűen, sok és derék munkát végzett a Gazdasági Hivatal, amíg "tető alá hozta" könyvtárunknak ezt az új elhelyezését. -
HORVÁTH VIKTOR

"Telelift"-berendezést szerelnek a vári épületbe

Április 17-19. napjain a bécsi Stöhr Fördertechnik vállalat meghívására Óvári Sándor és dr. Pajkossy György főosztályvezetők, az Intézetvezetés megbízásából, Bécsbe és Münchenbe látogattak el a "Telelift" elnevezésű könyv-szállító-berendezés megtekintésére. Jelentésükből idézzük a következőket:

"Az utazás előzménye az, hogy e bécsi vállalattal 1971 ősze óta tárgyalásokat folytatnak az OSZK illetékesei a Telelift szállítóberendezésnek a vári új épületben történő esetleges alkalmazásáról. A rendelkezésünkre álló prospektusok és műszaki leírások alapján figyelemre méltónak látszott a berendezés, mivel azonban teljesen új konstrukció, alkalmazását a gyakorlatban nem látta még hazai szakember, beszerzését csak a prospektusok alapján nem javasolhattuk.

A berendezést már hat éve gyártják és szerelik. Az első időkben főleg bankok, kórházak, vállalati irodaházak vették meg. Az utóbbi időben egyre több nyugati nagykönyvtár érdeklődik iránta, többek között a Konstanzi Egyetemi Könyvtár, a Stockholmi Királyi Könyvtár, a Müncheneri Műegyetemi Könyvtár és a Freiburgi Egyetemi Könyvtár rendelte meg. Miután a Müncheneri Műegyetemi Könyvtárban a berendezés szerelése az utolsó fázisába érkezett, a Stöhr Fördertechnik ennek megtekintésére hívott meg bennünket.

Tapasztalataink a következők: A berendezés szerelése a befejezéshez közeledik. Üzemszerűen még nem működik, de egyes szakaszokon be tudták mutatni működését. A könyvtár raktára jórészt horizontálisan települt, így az olvasótermekkel és a kölcsönzési állomással történő összeköttetésre mintegy 350 m hosszú horizontális-vertikális pályát kellett kiépíteni. Megállapítottuk, hogy a pályaépítés lehetőségei rendkívül rugalmasak. A berendezés rendszere - nevezetesen az, hogy a kocsik minden irányban, tehát vízszintesen, függőlegesen vagy függesztve /"fejjel lefelé"/ közlekedhetnek, kanyarodásuk ívének sugara 50-68 cm, - egyik helyiségből a másikba áthaladáshoz tüzbiztos automata elzárással együtt, két sínpar esetén csak 50x64 cm-es nyílás szükséges - lehetővé teszi, hogy átépítés esetén helyvesztés nélkül az épület adottságaihoz alkalmazkodva építsék ki a pályát. Ez óriási előny minden eddig ismert szállítóberendezéssel szemben. Mivel a pálya és a közlekedő kocsik súlya kicsi - az eddig ismert berendezésekkel összehasonlítva azoknak töredéke - a szerelés könnyű és változatos, az épület adottságaihoz alkalmazkodó megoldásokat tesz lehetővé. /Példák: vezethető a falon un. tiplizéssel, függeszthető a mennyezetre, könnyű lábakon futhat a padló közepében, vezethető szűk aknában stb./ A közlekedő kocsik zajszintje alacsony, ahol szükséges könnyű hangszigetelő borítással ez a zaj is megszüntethető.

A Telelift minden eddig ismert szállítóberendezéstől abban különbözik, hogy csak az a kocsi van üzemben, amely éppen könyvet szállít, és csak az a szakasz van áram alatt, ahol a kocsi halad. A Siemens-féle szállítószalagpáternoszter konstrukció vagy a Konveijor szisztéma alkalmazása esetén az egész berendezésnek üzemkezdettől zárásig működnie kell, hogy a szállítás automatikusan bonyolítható legyen. Ez nagy, sokszor kihasználatlan energia-

felhasználással és az egész berendezés indokolatlan kopásával jár. A Müncheni Műegyetemi Könyvtárban a szállítóberendezést csőposta egészíti ki, ezzel oldják meg a kártyák továbbítását.

A berendezést üzemszerű működésben a müncheni Hypo Bankban láttuk. A Bank régi épületben működik, a Telelift utólag került beszerelésre. A rugalmas, az épület adottságaihoz könnyen alkalmazkodó szerelési lehetőséget itt is tapasztaltuk. Működés közben azt láttuk, hogy a Telelift mindazt tudja, amit a prospektusok közölnek. Automatikája tökéletes, üzembiztos. Kezelése nem követelt különös szakértelmet. Egy-egy pálya elméleti áteresztő képessége óránként 1500 kocsi, egy-egy kocsi 5, kívánságra 8 kg hasznos terhet vihet. Így a várható várbeli csúcsforgalom esetén is könnyen lebonyolítja a forgalmat. 24 V feszültséggel működik, így veszélytelen a kezelőkre nézve, automatikája rövidzárlat esetén kizárja tűz keletkezését. A rövidzárlat megszűnése esetén a berendezés beavatkozás nélkül újra üzemel. A használók elégedettek a Telelift működésével.

Utunk harmadik állomása Münchenben a Telelift gyártó cég egyik telephelyének meglátogatása volt. Ezen a telepen készülnek a kocsik, a váltók és az automatika szükséges berendezései. Azt láttuk, hogy az üzemi tapasztalatok alapján több javítás történt már itt a berendezésen. Sokféle új kocsi-felépítményt dolgoztak ki, most terveznek egy 25 kg teherbírású kocsit.

Április 19-én rövid látogatást tettünk a Bécsi Nemzeti Könyvtárban. A Wertheim-féle könyvszállító Konverjort néztük meg működés közben. Jól működő berendezés, de a Telelifttel szemben egy előző generáció. Meggyőződésünk, hogy új szállítóberendezések építésekor a könyvtárak egyre inkább a korszerűbb Teleliftet fogják választani."

MAGYAR VONATKOZÁSÚ ÚJ KÜLFÖLDI SZERZEMÉNYEINKBŐL

MAGYAR NYELVŰ SZÉPIRODALOM

- ÁGOSTON Ede: Fény és árnyék. Versek, elbeszélések, riportok. Los Angeles Calif./1971/.
- ANTONIK Tibor: Emberek és tettek. Uzshorod 1971.
- BARZILAY István: Szakadék. Regény. Tel-Aviv 1969.
- BERGNER Ruth: Azok vagyunk. /Haifa 1971/.
- BÖLÖNI FARKAS Sándor naplója. /Bev./ Jancsó Elemér. Bukarest 1971.
- GULYÁS József: Vörös fagyöngy. Versek. Ujvidék 1970.
- LÁSZLÓFFY Csaba: Négy szemközt a szürke fallal. Novellák, karcolatok. Kolozsvár 1971.
- MAJTÉNYI Mihály: Remények batárján. Válogatott elbeszélések. /Vál., előszó: Major Nándor./ Ujvidék 1971.
- PAPP Tibor: Vendégszövegek. /Műfordítások./ /CHAR, René verseiből./ Párizs 1971.
- SIMON István, Cs.: Utak keresztje. Versek. Ujvidék 1971.
- SZIRMAI Károly: Falak, puszták falak. /Novellák./ Ujvidék 1970.
- TAMÁSI Áron: Ábel a rengetegben. Kolozsvár 1970.
- TOLNAI Ottó: Ördögfej. /Regény./ Ujvidék 1970.
- ZOLTÁN Dezső: Hétpecsétetes titok. /Elbeszélések./ /Előszó: Kaczér Illés./ Tel Aviv 1972.

MAGYAR SZÉPIRODALOM IDEGEN NYELVEN

- BÓKAY János: Cyganeria i motyle. Powlesc o Puccinim. /Bohémek és pillangók: Puccini életregénye./ Krakow 1971.
JÓKAI Mór: Csernőe almazú. /Fekete gyémántok./ Moszkva 1971.
JUST Béla: En la mision de Paris. Novela. San Sebastian 1954.
KARDOS G. György: Die sieben Tage des Abraham Bogatir. /Avram Bogatir hét napja./ Stuttgart 1970.
KASSÁK Lajos: Kon zomorie vtáky sa rozletia. /A ló meghal, a madarak ki-
repülnek./ Martin 1971.
/KISHONT Ferenc/ KISHON Ephraim: Blow softly in Jericho. /Humorous scetches./
New York 1970.
/KISHONT Ferenc/ KISHON Ephraim: The fox in the chicken-coop. A satirical
novel. Tel-Aviv 1971.
MÁNDY Iván: Polewaczka. /A locsolókocsi./ Warszawa 1971.
MESZÖLY Miklós: Smierc rekordzisty. /Az atléta halála./ Warszawa 1971.
MÓRICZ Zeigmond: Barbari a jiné povídky. Praha 1971.
NAGY Lajos: Zoologie de buzunar. /Válogatott karcolatok./ Bucuresti 1971.
NÉMETH László: Gedulas. /Gyász./ Vilnius 1971.
PETŐFI Sándor: Sztihotvorenija. Poémü. /Ford./ V. Csukovszkij, V. Levik i
dr. Moszkva 1971.
WASS Albert: Selected Hungarian legends. /Válogatott magyar mondák./ Astor
Park, Fla. 1971.

MISCELLANIA HUNGARICA

- BRINDZA Károly: Mondd el helyettem, elvtárs... Fejezetek Topolya és vidéke
munkásmozgalmának történetéből. Ujvidék 1971.
FERDINÁNDY /Mihály/ Miguel de: En torno al pensar mitico. Nueve variaciones
sobre el tema del mito en folklore, arte, poesia e historia. Berlin 1961.
FINTA Imre: A hosszú élet titka. Toronto 1972.
KÁNTOR Lajos - LÁNG Gusztáv: Romániai magyar irodalom 1945-1970. Bukarest
1971.
KARÁTSZON /András/ André: Edgar Allan Poe et le groupe des écrivains du
"Nyugat" en Hongrie. Paris 1971.
KÁROLYI László: Anthropometrie. Grundlagen der anthropologischen Methoden.
Stuttgart 1971.
KECIC, Danilo: Osztyaharcok a Vajdaságban. 1918-1941. Ujvidék 1970.
MENDE, Georg: Philosophie und Ideologie. Marxistisch-leninistische Polemik
in philosophiehistorischer Bewährungsprobe. Berlin 1971.
MÓCSY János: Benh noi khoa gia suc. /Allatorvosi belgyógyászat./ Ha-Noi
1962.
NAGY Kázmér: Skócia pannoniai királynéja. München 1971.
PAPP /Dezső/ Disiderio: Qué es el átomo. Breve historia de la atomística.
Buenos Aires 1960.
SHAH, Amina: Arabian fairy tales. retold by -- /Ill./ George Buday /György/.
London 1969.
SÓNI Pál: Művek vonzása. Esszék, tanulmányok, cikkek. Bukarest 1967.
SPIES, Werner: Victor Vasarely. Paris 1971.
SZABÓ István: Repertorium und Übungsbuch der Technischen Mechanik. Berlin -
Heidelberg - New York 1972.

KIADVÁNYAINK

Új kiadásban adjuk közre
az OSZK TÁJÉKOZTATÓT

Az Országos Széchényi Könyvtár képes tájékoztatóját ezen a nyáron immár harmadszor, és harmadik változatában adja ki könyvtárunk.

Az első ismertetőt, amely 1956-ban jelent meg, fiatalabb munkatársaink talán már nem is ismerik. Pedig a kisalaku, 52 lapos füzet jó áttekintést ad a könyvtár akkori helyzetéről. Az intézet történetének rövid áttekintése, a gyűjtőkör és a szervezet összefoglaló ismertetése után elsősorban a használat módjára és lehetőségeire ad utmutatást. Az egyes táraokról szóló 2-3 oldalas leírások nagyrészt gyakorlati jellegűek, a gyűjteményről adott néhány mondatos tájékoztatás mellett a cédula- illetve a nyomtatott katalógusokra tér ki részletesebben. Műemlékkönyvtáraink történetét és állományát is bemutatja e kiadvány, mégpedig bővebben, mint ahogy azt az egyes részek közti arány megkívánná. Az izléses formában, szép papíron nyomott füzet forgatását közel 40 - sajnos eléggé halvány - szövegek közti kép teszi változatosabbá.

1964-ben, némileg nagyobb alakban, de rövidebb szöveggel és több képpel jelent meg az a tájékoztató, amelyet már mindannyian láttunk. A magyar, angol, francia és orosz kiadásban közreadott füzet jellege az előzőhöz képest megváltozott. A gyűjtemények értékeinek feltárása mellett az OSZK országos funkciójáról is részletesen tájékoztatót a kiadvány. A könyvtár használatában eligazító utmutatások a minimálisra csökkentek, az alapszövegben voltaképpen a katalógusok néhány soros leírására korlátozódtak. Igaz viszont, hogy egy nyolc oldalas betét felvilágosítással szolgált az egyes gyűjtemények elhelyezéséről, nyitvatartási idejéről és egyéb praktikus tudnivalókról.

Az ismertető, amely Dezsényi Béla, Keresztury Dezső és Papp István irányításával, és az illetékes vezetők közreműködésével készült, azóta is tájékoztatója olvasóinkat, hazai és külföldi vendégeinket könyvtárunkról.

Az elmúlt nyolc évben azonban intézményünkben sok minden megváltozott, gyűjteményeink jelentős értékkel gazdagodtak, tevékenységi körünk pedig kiterjedt, elmélyült. Ezért természetesen merült fel az a kíváncsi, hogy ismertetőnket új megfogalmazásban az idén közreadjuk, és így az IFLA konferenciára a világ minden tájáról hozzánk érkező könyvtárosoknak a legújabb adatokat tartalmazó, az ünnepi alkalomhoz méltó kiállítású tájékoztatót ajándékozhatunk.

A kiadvány előkészítéséhez éppen egy évvel ezelőtt fogtunk hozzá. Azok a "műfaji viták", amelyek az 1964-es füzet megjelentetését megelőzték - érdekes módon - most nem ujultak fel. Mindenki egyetértett abban, hogy a nyolc évvel

ezelőttihez hasonló jellegű, szövegében és illusztrációs anyagában viszont gazdagabb utmutatót szükséges összeállítani. Ennek értelmében az új kiadás felépítésében követi a régít, és a hangsúlyt a gyűjtemények ismertetésére helyezi. Ezen belül rövid részt szentel a katalógusok leírásának, - és visszatérve az 1956. évi kiadás gyakorlatához - a nyomtatott katalóguskiadványokról is számot ad. Rövid leírást közöl a könyvtár országos jellegű könyvtárközi szolgáltatásainak lényegéről is. A kb. két és fél ívnyi szövegrészt az illetékes osztályvezetők szolgáltatták, a szerkesztés feladata pedig az volt, hogy azokat - a lehetőséghez mérten - összehangolja. A kiadványt több mint 50 kép díszíti; ezek nagyrészt Kelemen N. Miklósnak, a mikrofilmtári laboratórium vezetőjének felvételei. A kötet borítólapján könyvtárunk egyik Corvinájának /Ransanus: Epitome Rerum Hungaricorum/ Mátyás királyt és feleségét ábrázoló színes lapját láthatjuk, a hátoldalon pedig a múzeum épületének szép felvétele gyönyörködteti majd az olvasót. Hogy kiadványunk méltó formában jelenjék meg, arról Szántó Tibor, a kiváló könyvtervező gondoskodik. Így remélhetjük azt, hogy könyvtárunk új leírását, amely magyar, angol, francia, német és orosz változatban kerül kiadásra, minden érdeklődő szívesen fogja lapozgatni.

A kiadvány összeállításában, egységesítésében, nyelvi megformálásában, lektorálásában és egyéb munkálataiban könyvtárunk sok munkatársa vett részt. E közösség kollektív munkájának, közös erőfeszítésének eredménye lesz e nagy energiát lekötő és bizony nagyon-nagyon sok nehézség, gond, gyötrelme révén létrejött tájékoztató, amely problematikájában talán okulásul szolgálhat hasonló jellegű munkák összeállításánál. Éppen ezért foglaljuk össze most főbb vonásaiban a szerkesztés során levont tanulságokat.

Már az első lépésnél beleütköztünk abba a nehézségbe, amely a kiadvány látszólag egyszerű, a valóságban azonban annál bonyolultabb műfaji kérdésből adódik. A hasonló bel- és külföldi tájékoztatókat forgatva két alaptípust találunk: egyrészt a praktikus utmutatót, amely a gyűjteményekről legfeljebb vázlatos képet ad, viszont a használatot /beleértve a katalógusokat is/ részletesen ismerteti, másrészt a gyűjtemények leírását célzó feldolgozásokat, amelyek a könyvtárakat könyvmuzeumként mutatják be. A kiadványok zöme az első, egyszerűbb csoportba tartozik.

Könyvtárunk - talán a bécsi Österreichische Nationalbibliothek tájékoztatójának mintájára - 1964-ben a nehezebb műfaj mellett döntött. E típusnál először is tisztában kell lennünk azzal, hogy utmutatónkat pontosan kinek és milyen céllal írjuk, és ezt megszabva, az ismeretközlés milyen mélységéig megyünk el. Gyűjteményeinket nem általánosságban, hanem egyedi vonásaikban szükséges jellemezni, hogy a kutató lássa mit kereshet nálunk, illetve az érdeklődő képet kapjon a nemzeti könyvtár gyűjteményének értékeiről. Ugyanakkor a kiadványnak "olvasmányosnak" is kell lennie, tehát nem szabad az adatokat halmozni, a szöveget mintegy felsorolás jellegűvé tenni.

Mindennek megoldása - viszonylag csekély terjedelemben - igen nagy nehézségeket rejt magában. Eleve nem könnyű a megfelelő részarányokat kialakítani, az egyes fejezetek valamennyire is hasonló felépítését megvalósítani, az

adatközlés mértékét az egyes gyűjtemények leírásán belül egyensúlyba hozni, a kiadvány jellegének megfelelő stílust megtalálni és annak egyöntetűségét biztosítani.

Mint azt számos külföldi kiadvány is tanúsítja - e követelményeknek maradéktalanul, szinte alig lehet eleget tenni. Mindezt csak akkor lehetne megközelítően elérni, ha sikerülne a tájékoztatót egyetlen szerző munkájaként közreadni. Világszerte kevés azonban az a könyvtáros, aki olyan általános tudással és olyan stíluskészséggel rendelkezik, hogy könyvtára történetét, törzsszállományát, speciális szakgyűjteményeit, esetleg országos jellegű funkcióit is egymaga merné bemutatni. Senki sem tudhat "alapszövegek", adatszolgáltatás nélkül boldogulni és munkájában magát ezek hatása alól kivonni. Így aztán szükségszerűen kollektív munka nyomán születik meg a tájékoztató - magán viselve ennek következményét: a megoldás egyenetlenségét.

Külön gondot okoz az idegen nyelvű kiadások megszövegezése. A hazai irodalom és történelem ismerője számára érdekes adatok és megállapítások a külföldi olvasót nem érdeklik, feleslegesen terhelik, sőt bosszantják is. Így ezeket vagy el kell hagyni, vagy megfelelő magyarázatokkal ellátni. Az idegen nyelvű kiadások számára - mint erre munka közben rájöttünk - voltaképpen egyszerűbb lett volna külön alapszöveget írni, nem pedig a magyar szöveget számukra átalakítani.

Amikor a tájékoztató nehezebb, de szebb műfaját választottuk, egyben lemondunk arról, hogy könyvtárunk használatához megfelelő utmutatót adjunk. E hiány két vonatkozásban is jelentkezik: a katalógusok használatának vonatkozásában és az olvasószolgálati eligazítás terén. Az előbbi elvben megszünteti ugyan az a kiadvány, amely a közeljövőben jelenik meg és katalógusrendszerünk minden egyes tagját leírja, de nagyobb terjedelme miatt nem alkalmas a képes ismertető kiegészítésére. Arra azonban lehet gondolni - és jelenlegi terveink is e körben mozognak - hogy a katalógus-kiadvány erősen rövidített kiadásával /kisalaku kb. egy iv terjedelmű füzet/ megfelelő segédeszközt adjunk az olvasó kezébe. Ebbe lehetne a használat, tájékoztatással kapcsolatos tudnivalókat is belefoglalni. E kiadványt ingyen tudnánk a könyvtár hazai közönségének biztosítani, a külföldi vendégeket - ha ez szükséges - megfelelő nyelvű, néhány lapos nyomtatvány segítségével utbaigazítani.

Ilyen módon a könyvtárra vonatkozó tájékoztatást minden tekintetben meg lehetne oldani.

NÉMETH MÁRIA

MEGRENDELHETŐ KIADVANYOK (OSZK Kiadványtár, Bp. VIII. Múzeum krt. 14/16 címen)

Magyarország bibliográfiája 1712-1860. 6. kötet. Nyomda- és kiadástörténeti mutató. Bp. 1972. 567 p. - 93 Ft
Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1968-1969. Bp. 1971. 435 p. - 81 Ft

A magyar bibliográfiák bibliográfiája 1967-1968. Bp. 1971. 393 p. - 31 Ft
Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban. Lelőhelyjegyzék. Bp. 1971. 664, LXX p. - 61 Ft

Mutatókötet

19 EZER XVIII. SZÁZADI
MAGYARORSZÁGI KÖNYVHÖZ

Könyvtárunk kiadásában megjelent a "PETRIK VI." azaz Magyarország bibliográfiája VI. kötete: Nyomda- kiadástörténeti mutató az 1-5. kötetben közreadott magyarországi /és külföldi magyar nyelvű/ 1712-1800 között megjelent nyomtatványokhoz. Az 567 lapnyi terjedelmű mutatókötet az első és egyetlen mutató a fent jelzett kor kiadványaihoz, lényegében a 18. századhoz. Igaz az első négy kötet és a Pótlások kötete betűrendes felépítésüknél fogva csaknem felérnek egy betűrendes mutatóval, de a nyomdákrol és kiadókról, és azok tevékenységéről semmiféle áttekintést sem adnak. Most e pompás praktikus mutatókötet számtalan kérdésre tud pillanatok alatt választ adni. Ha felütjük utolsó lapjait, látjuk, hol, mitől meddig működött nyomda Magyarországon 1712 és 1800 között; kik voltak a hely nyomdászai. Az ötven nyomdahely között néhány alig ismert kis helység is szerepel, ahol rövid életű nyomda működött: Hőgyész, Máriavölgy, Pádé, Pribóc, Pucho. Ha tovább lapozunk visszafelé, igen hasznos bibliográfiai összeállítást találunk a nyomdák működését tárgyaló irodalomról. A nyomdászok és kiadók névmutatójából nyomon követhető egy-egy személy működése, ha az több városban is dolgozott. /Itt a kéthasábos elrendezés nem szerencsés: a nagy közök miatt keresni kell hol folytatódik a sor./

Külön jegyzékben szerepelnek a külföldön magyar nyelven nyomtatók és kiadványaik. Jól kidomborodik Bécs jelentősége e kor magyar nyelvű könyvkiadásában. A koholt nyomdahelyek és nyomdák nyomtatványai, továbbá az impresszum nélküli és eddig meghatározatlan kiadványok külön-külön vannak csoportosítva. Aki szeret régi könyvekkel foglalkozni, itt bőven találhat feladatot e nyomtatványok valódi származási helyének kinyomozására. - A kötet törzsrésze a helyek betűrendjében halad Balázsfalvától Zsolnáig. Ha egy helyen több nyomda is működött, a korábban kezdő van előbb. Megtaláljuk a nyomda névváltozatait, évenkénti termelését - megadva a kiadványok egészen rövid címét és a kötet, valamint lapszámot, ahol azoknak részletes bibliográfiai leírása megtalálható. Kiemelkedik Pozsony, Nagyszombat, Mátfa, Kolozsvár, Buda és Pest jelentős könyvtermelése. Az óriási adathalmaz gondos és precíz elrendezése Markos Béla és Borsa Gedeon szorgalmát dicséri.

Bizonyos mértékben e mutatókötet ideiglenesen szakmutatónak is használható, hiszen a nyomdáknak már akkor is megvolt a profiljuk, akár nyelvi vagy nemzetiségi, akár vallási vagy tudományos és iskolai szempontból. E kötettel természetesen közel sem zárult le az e korra vonatkozó bibliográfiai anyaggyűjtés: eddig még nem regisztrált kiadványok feltárása, a már publikált adatok ellenőrzése, korrigálása és kiegészítése, valamint további mutatók készítése a fő feladatok; és a munka máris folyik tovább.

HERVAY FERENC

TAJÉKOZÓDÁS

ANTICA ARTE MAGIARA DAL X AL XVII SECOLE

Róma, 1972.március 24-

A Kulturális Kapcsolatok Intézete által külföldön rendezett középkori magyar művészeti kiállítások hagyományaihoz méltóan nyílt meg március 24-én, Rómában az Antica Arte Magiara című kiállítás. Korábban 1965-ben Neuchâtel-ben, 1966-ban Párizsban a Petit Palais-ban, 1967-ben Londonban a Victoria and Albert Museum-ban, 1971-ben pedig a Szovjetunióban kerültek bemutatásra a középkori magyar művészet alakulásáról áttekintést nyújtó műalkotások.

Az említett alkalmakhoz hasonlóan, ezuttal is az egyik legelőkelőbb muzeum, a Palazzo Venezia-ban működő Iparművészeti Muzeum, vállalta a magyar kiállítás rendezését. Ez a tény nemcsak a magyar művészet középkori emlékeinek megbecsülését bizonyítja, hanem eleve rangot és jelentőséget biztosított kiállításunk számára. A Palazzo Venezia ugyanis Róma középpontjának, a Piazza Venezia-nak legimpozánsabb épülete. A kétemeletes reneszánsz palota a XV.század közepe óta változatos, de mindig fontos szerepet töltött be. Volt pápai lakosztály, VIII. Károly francia király átmeneti tartózkodási helye, majd a velencei követek székháza - innen ered mai elnevezése. 1797-től a Vatikánhoz akkreditált osztrák-magyar követség, majd 1919 óta az olasz állam tulajdona. A magyar műkincsek tehát méltó környezetben, a római Iparművészeti Muzeum állandó kiállításával szemben, a palota első emeletén kerültek bemutatásra.

A magyar kiállítás első termében a honfoglalás-kori ötvöztárgyak, a XI-XV. századi kőemlékek, festett faszobrok nyertek elhelyezést. A pompás tarsolylemezek, remek művű acquamanilék, a kiemelkedő szépségű trencsényi herma mellett talán leginkább a Londonban is nagy sikert aratott gótikus Szent Dorottya szobor vonta magára a legtöbb látogató figyelmét. A magyar kiállítás termeiben a falakat kék burkolattal fedték, amely egyrészt egységes dekorativitást biztosított, másrészt kiemelte a műtárgyak szépségét. Különösen jól érvényesültek e háttér előtt a második teremben bemutatott táblaképek, köztük Kolozsvári Tamás és az európai jelentőségű művész, M.S. mester drámai erejű remekei. A könyvművészet, miniaturafestészet emlékei, az ötvöztárgyakkal együtt a harmadik teremben kerültek bemutatásra.

Könyvtárunk hét illuminált kódexet bocsátott a kiállítás rendelkezésére, köztük a budai miniátorműhely két reprezentatív termékét, Nagylucsei Dóczi

Órbán egri püspök ma is lenyűgöző színhatású Psalterium-át és Kálmáncsehi Domokos székesfehérvári prépost Breviarium-át. Minthogy Budáról szignált és datált kódex nem ismeretes, fontos szerepet tölthettek be e kiállításon is az illuminált címereslevelek. Ezek többsége ugyanis bizonyíthatóan magyar nemes számára, Budán készült s nem egy esetben pontos analógiát nyújtott a budai műhelyből származtatott kódexek díszítéséhez. A magyar népművészet emlékei - festett mennyezet részlete, himzések, kerámiák, faliszőnyegek - zárták a magyar művészet fejlődésének bemutatóját. Ezek az önmagukban is figyelemre-méltó s nagy érdeklődéssel fogadott tárgyak arról is meggyőzték a szemlélőt, hogy az ötvöstargyakon, illuminált kódexekben alkalmazott motívumkinés számos eleme hosszú ideig élt tovább a himzéseken s más népművészeti alkotásokon.

A sajtófogadáson és a megnyitón elhangzott vélemények alapján a magyar művészet emlékeinek e kitűnően válogatott együttese méltó sikert aratott Rómában. Az anyag válogatását és a katalógus összeállítását - az Iparművészeti Múzeum főigazgatója, Radocsay Dénes vezetésével működő - magyar rendezőbizottság végezte. Abban azonban, hogy a kiállítás ilyen reprezentatív interieur-ben és gondos rendezésben került a közönség elé, jelentős része volt az olasz rendezők munkáját irányító Giovanni Carandente professzornak.

SOLTÉSZ ZOLTÁNNÉ

JANUS PANNONIUS ÜNNEPSÉGEK PÉCSETT

Janus Pannonius halálának 500. évfordulója alkalmából Pécs városa több ünnepséggel is emlékezett a költőre, az egykori pécsi püspökre. Március 27-29-ig közös vándorgyűlést tartott a Magyar Irodalomtörténeti Társaság és a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat. Ugyancsak 27-től, egy héten át ülésezett az MTA Irodalomtudományi Intézete.

Március 27-én délelőtt Borsos Miklós Janus Pannonius szobrának leleplezésével kezdődött a Barbakánon az ünnepségsorozat. Ezután nyitotta meg Garamvölgyi József művelődésügyi miniszterhelyettes a Reneszánsz kiállítást, a Technika Házában. A megnyitó beszéd előtt a Siklósi Gimnázium kamarakórusa adott elő korhű viseletben néhány dalt.

A kiállítás anyagát több könyvtár, levéltár és múzeum gyűjteményéből állították össze. A Széchényi Könyvtár Kézirattára 6 kéziratot, RR gyűjteménye 17 kötetet mutatott be, ezenkívül még 5 metszet képezte könyvtárunk tulajdonát.

A kódexek között szerepelt Cod.Lat.344.Vitéz János kódexe, amely később Mátyás tulajdonába került; címlapján a Corvina címer, a végén pedig Vitéz János bejegyzése. A Cod.Lat.416.Tribrachus eklogája Vitéz Jánoshoz. Ez a pergament-kódex 1470-ben Ferrarában készült, és szintén Vitéz János tulajdoná volt. Első lapjának alsó szegélyén Vitéz János arcképét is láthatjuk.

A régi magyar anyagból bemutatták a Cronica Hungarorum Hess András féle kiadásának facsimiléjét. Több Janus Pannonius első kiadás is szerepelt könyv-

tárunk anyagából, pl. az RMK III.46.a. Polybius: Historiae /Janus Pannonius: Ad divam Faeroniam./ Venezia, 1498; RMK III.182/2. Janus Pannonius: Panegyricus...Guarini Veronensis, a S.Magius féle 1513-as bolognai kiadásban. Janus epigrammáinak láthattuk még egy 1518-as Frobenius-féle kiadását, továbbá a krakkói Hieronymus Victor féle példányt is. Janus Pannonius fordításaiból is küldött könyvtárunk néhányat, így pl. Demosthenes és Plutarchos fordítását /RMK.III.250,251,256./ A Janus összkiadások közül szerepelt az 1569-es, Zsámboki-féle bécsi kiadvány. De a kor más jelentős íróitól is a tárlókba került néhány mű: Laskai Osvát Biga Salutis-a, Callimachus Attilája, Martius Galeottus De homine-je.

Az Országos Levéltár több oklevelet állított ki, pl. egyet Bakócz Tamás aláírásával; Oláh Miklós díszes címeres levelét, továbbá egy Mátyás aláírásával és pecsétjével ellátott oklevelet 1468-ból. A pécsi Püspöki Káptalani Levéltár anyagából egy 1469-ben, Pécsen kelt oklevelet láthattunk, amely Janus Pannoniustól származik.

A régészeti emlékek közül elhelyeztek a kiállításon néhány reneszánsz oromrészletet, továbbá fríz-töredékeket. A festmények között szerepelt egy Mátyás arckép, melyet Mantegna után festettek, s a Szépművészeti Múzeum tulajdona. Ez a múzeum még több festményt, és faszobrot is bemutatott. A Nemzeti Múzeum XVI.sz.-i kókuszserleget, különböző ékszereket, mellboglárokat állított ki, továbbá miseruhát, vértet, fegyvereket.

A kiállítás egyik érdekessége volt az a nagyított fénykép is, mely Mantegna egyik padovai freskójának mellékalakját mutatja; egy ifjút ábrázol, akiről többen állítják, hogy Janus Pannonius. Mint ismeretes, Galeottóval járt Janus az olasz mesternél, s az meg is örököltette őket, de az a festmény nem maradt fenn. A padovai Szent Kristóf freskó mellékalakja így tehát az egyetlen képzőművészeti alkotás lehetne, mely a pécsi püspök arcvonásait örökíti meg.

Az ünnepek alkalmából nyitották meg Martyn Ferenc festőművész kiállítását is, Janus Pannoniusról készített rajzaiból.

Az első nap bizony eléggé eseménydús volt, mert este tartották meg a Nemzeti Színházban a Panegyricus bemutatóját is. A táncfantáziákból, párbeszédekből, hangszeres zenéből és énekekből álló mű Farkas Ferenc zenéjére, Gyánfás Miklós szövegének felhasználásával, Eck Imre koreográfiájára készült.

Március 28-án kezdődött a tudományos ülés az Állam- és Jogtudományi Kar aulájában. Több külföldi kutató tartott előadást: Josef Ijsewijn Leuvenből, Janus Pannonius korának új-latin költészetéről. Josef Hamm Bécsből, Jan Slaski Vitéz Jánosról és a lengyelekről. Ez utóbbi kutató magyarul tartotta előadását. A hazai kutatók közül kiemelném Kardos Tiborét, Ritoók Zsigmondét, aki Janus görög fordításairól beszélt, ezenkívül a két könyvtári vonatkozást: Cs.Gárdonyi Klára Vitéz János, ill. Csapodi Csaba Janus könyvtárával kapcsolatos legújabb kutatásaikat és eredményeiket ismertették.

A tudományos ülés első két napján vehettem részt, közben az Irodalomtörténeti Társaság is igen érdekes programokat szervezett, pl. vitát a régi magyar irodalom iskolai oktatásáról, klasszikusaink színpadra alkalmazásáról,

és autóbusszon irodalmi sétát lehetett tenni a városban.

Összességében elmondhatjuk, hogy az ünnepségek méltóan emlékeztek reneszánsz költőnkre, s az egyes intézmények összehangolt munkája nagyban hozzájárult ehhez. Reméljük, hogy a tudományos ülésszak még inkább felkeltette az érdeklődést Janus Pannonius és korának költészete iránt, s a közeljövőben elkészül a Janus kritikai kiadás is, melyen már évek óta dolgoznak Kardos Tibor professzor vezetésével.

W.SALGÓ ÁGNES

A NEMZETKÖZI KIADVÁNYCSERE EURÓPAI KONFERENCIÁJA

Bécs, 1972.április 23-29.

Az európai kiadványcsere szakemberei először 1960-ban Budapesten tartottak értekezletet az Unesco támogatásával. A konferencia sikeres volt, határozatait évekig idézték a szakirodalomban, idővel mégis szüksége mutatkozott annak, hogy a találkozót újból összehívják. Időközben ugyanis az Unesco tető alá hozta a Kiadványcsere Általános Egyezményt és a Hivatalos Kiadványok Cseréjének Egyezményét, melyekhez 1958 óta számos állam csatlakozott, több, mint az előző, 1888-as brüsszeli többoldalú egyezményekhez. Először tehát ezeket az egyezményeket kellett a hatás szempontjából megvizsgálni, másodszor pedig felmerült a fejlődő országok és a fejlettek közötti csere előmozdításának ügye. Mindehhez járult számos gyakorlati probléma, mint a csereközpontok funkciói, a kollektív küldési rendszer előnyei és hátrányai, a csere elszámolásának problémája, az Unesco-féle Cserekézikönyv újból való kiadásának kérdése, a cserénél felhasznált típuslevelek szabványosítása stb.

A konferencia megrendezéséhez az IFLA Kiadványcsere Bizottsága megkapta az Unesco anyagi támogatását, az Osztrák Nemzeti Könyvtár elvállalta a konferencia technikai lebonyolítását. Mintegy másfél éven át folyt a tartalmi előkészítő munka, melyet e sorok írója, a Nemzetközi Kiadványcsere Bizottság elnöke, M.Schiltman, a Kiadványcsere Bizottság titkára és M.Razumovsky, a bécsi Nemzeti Könyvtár munkatársa végeztek.

A konferencián 38-an vettek részt. A konferencia elnökévé R.Fiedlert, az Osztrák Nemzeti Könyvtár főigazgatóját választották meg, aki a legszűkebb vezetőség tagjait vasárnap este vacsorán látta vendégül.

Április 24-én hétfőn délelőtt az Osztrák Nemzeti Könyvtár épületével szemben álló Pálffy palotában kezdődött meg az értekezlet az IFLA és az Unesco képviselőinek, valamint Bécs városa alpolgármesterének és a Tudományügyi Miniszternek az üdvözlőbeszédeivel. Az Unesco képviselője hangsúlyozta, hogy a szervezet a jövőben több segítséget kíván adni a nemzetközi kiadványcsere ügyének és további regionális értekezleteket fog összehívni.

Ezután kezdte meg munkáját a konferencia a benyújtott referátumok alapján, melyeket - a róluk folytatott vita figyelembevételével - az alábbiakban röviden ismertetünk.

A nemzetközi kiadványcsere és a könyvtárközi kölcsönzés összefüggéseiről készített három referátumot együtt vitatták meg. A hágai M.J.Schiltman konkrétan javasolta a kölcsönzésnél használt mikrofilmek és mikrokártyák cserében való alkalmazását ill. a költségek elszámolás helyetti kölcsönös jóváírását. D.J.Urquart, aki a National Lending Library igazgatójaként igen régi és erőteljes képviselője a könyvtárközi kölcsönzésnek, egy részletesebb és pontosabb előadásban azt javasolta, hogy a devizális nehézségekkel küzdő könyvtárak a cserére rendelkezésre álló hiteleiket használják fel a kölcsönzés és a fotokópiák küldésére, csökkentsék a felesleges anyagok cseréjét, a kölcsönzésnél alkalmazzanak jobb technikai megoldásokat, szélesebb körben éljenek a telex lehetőségével és főleg gyorsítsák meg a kérések továbbítását. Javasolta azt is, hogy a kölcsönzés ügyében külön szakértői értekezletet hívjanak össze.

A vita során többek rámutattak a két téma összefüggéseire, és különállóságukra is. Kjelleberg /Svédország/ a Magyar Tudományos Akadémia gyakorlatát dicsérte. Lázár Péter kifejtette, hogy rokon műveletekről van szó, az Unesco részéről helyes is volt ezek összekapcsolása. A kutatónak mindegy, hogy a kért művet a könyvtár milyen módon szerezte be. Feltehető, hogy a csereközpontokhoz hasonlóan kölcsönzési központokra is szükség van, sőt lehetőleg a két munkakört egyetlen központi szolgálatra is lehetne bízni. A román delegátusok rámutattak, hogy ez náluk így is van. Én azt javasoltam, hogy a csere körébe jobban be kellene vonni a kölcsönzés helyett küldött reprodukciós formákat.

Zbigniew Jablonski, a krakkói Akadémiai Könyvtár igazgatója a cseréről mint a beszerzés egyik fontos eszközéről a többi módszerhez viszonyítva beszélt. Behatóan elemezte a világnyelveken írt összefoglalók fontosságát a tudományos kiadványokban; a tudományos intézeti kiadók és a cserével foglalkozók közötti együttműködés kérdéseit, valamint azt a problémát, hogy a csere egy országban mennyire legyen vagy ne legyen központosítva és hogy miben álljon a koordinálás.

A vita során a svéd és az osztrák felszólalók a központosítás minden formája ellen szólaltak fel, bár elismerték, hogy bizonyos technikai továbbítási műveletek központosítása mégsem kerülhető el. A koordinálásról szóló eszmecsereben Oertel /NSZK/ és mások is a koordinálás követelményénél az egész ország beszerzési politikájának figyelembevételét kívánták, ami átvetett a gyűjtőköri megoszlás különböző rendszereinek témakörébe. Popov /Bulgária/ kifejtette, hogy a valutáris nehézségekkel küzdő nagykönyvtárak számára a csere létfontosságú.

E sorok írója "The Unesco Conventions 1958. A general statement about their ratification or reasons of non-ratification" címmel tartott előadást. Az Unesco egyezmények vizsgálata - amint a bevezetőben említettem - eredeti-

leg fő oka volt az értekezlet összehívásának. A tanulmányt egy kérdőív-akció-ra építettem, melynek során a világ sok részéből 70 választ kaptam, részben olyan államoktól, melyek ratifikálták az Unesco Egyezményeket, részben olyanoktól, melyek nem csatlakoztak. Sajnos a csatlakozó országok sem tettek sokat az Egyezményekben foglalt előírások végrehajtására vagy legalább a bennük rejlő lehetőségek kihasználására. Csupán néhány ország használta fel ezt az alkalmat a központi csere-szervek megerősítésére, de sehol nem történtek intézkedések a csereanyag utjában álló bürokratikus akadályok elhárítására vagy a magas szállítási költségek csökkentésére. Sajnos az Unesco sem indította meg a kiadványcsere világ-statisztikájának adatgyűjtését. Javasoltam, hogy tovább kell terjeszteni az egyezményeket az egész világon, és jobban ki kell használni az adott lehetőségeket.

Hosszu vita alakult ki, melynek során Honoré és Letheve francia kiküldöttek az Egyezmények hasznosságát huzzák alá, s az egységes statisztikai adatszolgáltatási űrlap új kidolgozását sürgették, melynek alapján az Unesco felmérhetné a csere helyzetét az egész világon. Dieckmann /Finnország/ az Egyezmények keretjellegét hangsúlyozta, ne várjunk tehát tőlük sokat. Ejlersen /Dánia/ sajnálta, hogy az Unesco nem szorgalmazta a cseréről szóló évi jelentések beküldését. Lázár Péter megállapította, hogy az elfogadás, ill. csatlakozás mértékét tekintve a Csere-Egyezmények a középén helyezkednek el. Popov /Bulgária/ különösen a szállítási költségek enyhítését várna az egyezményektől; Bulgária egyébként is újjászervezi a csere ügyét a csatlakozás alkalmából.

Vladimir Popov, a szófiai Nemzeti Könyvtár gyarapítási és csereosztályának vezetője igen jó áttekintést adott az európai csereközpontok jelenlegi helyzetéről, illetőleg mindazokról a változásokról, amelyek az Unesco-féle Cserekézikönyv megjelenése óta, vagy az Egyezmények hatására bekövetkeztek.

Több referátum foglalkozott a fejlődő országokkal folytatott cserével. Az afrikai országokról szóló tanulmány megemlékezett az ezen a téren tapasztalható nehézségekről. A Library of Congress képviselője pontos és részletes képet nyújtott a főleg hivatalos anyag beszerzéseinek problémáiról latin-amerikai viszonylatban. Elvi sikra a témát Vanwijngaerden /Brüsszel/ helyezte, aki kimondta, hogy nagyvonaluan, esetleg egyoldaluan kell végeznünk ezt a cserét, gondosan kell válogatnunk az anyagot, segítenünk kell a fejlődő országoknak abban, hogy több pénzük legyen a cserére, álljon személyzet és megfelelő apparátus rendelkezésükre. A széleskörű vitában a segélyakciók egyeztetését, az akadályoknak /magas postaköltségek, bürokratikus formaságok/ eltüntetését többen is sürgették.

A Nemzetközi Kiadványcsere Bizottság korábban vizsgálatot folytatott a csere gazdaságosságáról és ennek keretében az elszámolás módjait is érintette. Ezt folytatva M. Razumowsky még egyszer összegezte a csere-egyensúly felállításának különböző módszereit, majd különösen a "pried-exchange" nehézség-

geire hívta fel a figyelmet: az egyes országokban nagyon eltérőek az árak hasonló könyvek esetében is, ami torzulásokhoz vezethet. Különböző típusú kiadványoknál más-más módszert kell használni, a kereskedelmi anyagnál jól bevált a lapszám szerinti elszámolás is.

Peter Genzel, a Deutsche Staatsbibliothek főosztályvezetője referátumában a gyűjtőládákban való kollektív szállítás, ill. az egyes cserélő intézmények közvetlen postázása módszerét vizsgálta a gazdaságosság szempontjából. Jacques Lethève a Bibliothèque Nationale Csereosztályának vezetője tömören összegezte a csere-levelezés szabványosítása terén eddig elért eredményeket és vázolta a javasolt további lépések útját.

B.P.Kanevsky /Szovjetunió/ a nemzetközi kiadványcserére vonatkozó irodalom bibliográfiájának összeállítását végzi. A bibliográfia munkamódszeréről és az eddigi eredményekről szóló rövid tájékoztatót távollétében vitatták meg. A javaslat szerint a jövőbeni adatgyűjtést a Brüsszeli Királyi Könyvtár vállalja. Remélhető, hogy Kanevsky tízéves anyaga /1961-1970/ az IFLA kiadásában előbb-utóbb meg fog jelenni.

Dieter Oertel az Unesco által harmadik kiadásban 1964-ben kibocsátott Csere-Kézikönyv esetleges folytatásával foglalkozott /"Handbook on the international exchange of publications"/.

Az egyes tárgyalási napokon néhányan külön is összejöttek, hogy az aznapi témákat határozatok formájába öntsük, majd mindezt összefoglalva az utolsó napon vitára bocsátottuk. A záró-ülésen lefolyt vita a határozati javaslatokon kisebb módosításokat hajtott végre. Az alábbiakban a legfontosabb határozatokat ismertetem.

A kiadványcseré és a világirodalom megszerzésének egyéb eszközei témakörben hozott határozat elismeri a nemzetközi kiadványcseré és a könyvtárközi kölcsönzés közötti összefüggést, az utóbbit azonban különálló területnek tekintti és azt ajánlja, hogy a kölcsönzésekre és fotokópia küldésekre vonatkozó könyvtárközi megállapodások technikai részének megjavításával külön szakértői értekezlet foglalkozzék. A konferencia felhívja az IFLA-n keresztül a könyvtárakat annak megvizsgálására, hogy miként lehetne a dokumentumok reprodukált formáit /mikrofilmeket, mikrokártyákat stb./ a kiadványcseré körébe bevonni oly esetekben is, amikor eredetileg kölcsönzésről lett volna szó. A konferencia az Unescot kéri fel arra, hívja fel tagállamait a könyvek és periodikumok beszerzését akadályozó valutáris korlátozások enyhítésére, továbbá, hogy a kevésbé ismert nyelvű tagállamokat szólítsa fel minél több világnyelven készített kiadványok kiadására, ill. hosszabb idegennyelvű kiadványok készítésére, hogy ily módon az ő irodalmuk is ismertebbé váljék az egész világban.

A Kiadványok Cseréjéről és a Hivatalos Kiadványok Cseréjéről szóló Unesco Egyezmények témakörében a konferencia arra kérte az Unescot, hogy azokat a tagállamait, amelyek már ratifikálták az egyezményeket, szólítsa fel az

Egyezményekből fakadó jogaik és kötelességeik felülvizsgálatára, különös tekintettel a nemzeti csereközpontok státuszának megerősítésére. Az IFLA és az Unesco tegyék minél szélesebb körben ismertté az Egyezményeket és ezzel mozgósítsák elő azok ratifikálását további államokban is, különösen a fejlődő országokban. Hassanak továbbá oda, hogy a kulturális egyezmények megkötésénél vegyék figyelembe ezeket az egyezményeket. Ugyancsak az Unesco támogatását kéri olyan fontos ügyben, mint a szállítási és postai költségek, valamint vámok mérséklése az egyes országok által a nemzetközi kiadványcsere forgalmában.

A fejlődő országokkal folyó kiadványcsere témakörében hozott határozatok többek között az európai cserepartnerek figyelmébe ajánlják, hogy a cserét nagyvonalúan intézzék, lehetőleg ne vegyék figyelembe a küldött anyag kereskedelmi értékét, ugyanakkor ne küldjenek fölösleges vagy másodrendű anyagot. Az Unesco forduljon felhívással a fejlett tagállamokhoz abból a célból, hogy az 1972. évi Nemzetközi Könyvvé alakalmából külön hitelkereteket biztosítsanak olyan kiadványok vásárlására, melyeket azután a fejlődő országok számára küldjenek el.

A kurrens csere-problémák ügyében a konferencia elhatározta, hogy a Deutsche Staatsbibliothek /NDK/ vizsgálatát a kollektív küldési módszer, ill. a közvetlen küldés költségeivel kapcsolatban tovább kell folytatni. A konferencia állásfoglalása szerint a kiadványcsere során lehetőleg mindig nagyvonalu módon kell eljárni, bár valamilyen egyensúlyra mégis tanácsos törekedni. A különféle dokumentumtipusok esetében különféle módszerek alkalmazandók, így pl. a hivatalos kiadványok esetében külön megállapodás legyen az irányadó, tudományos kiadványoknál sorozat-sorozat ellenében cserélendő, kereskedelmi kiadványoknál kötet-kötet ellenében, vagy pedig a megállapodás szerint kikötött árat illetőleg értéket tanácsos figyelembe venni. A konferencia felkéri az Unescot a Nemzetközi Kiadványcsere Kézikönyve I.részének újból való kiadására, kiegészítve a csereközpontokra vonatkozó tájékoztatásokkal /melyek jelenleg a második részben találhatók/, továbbá a már elfogadott típus-levelek szövegével és ezen kívül a cserét folytató intézmények legfontosabb címtárainak felsorolásával. A második részre vonatkozó vitát az IFLA budapesti konferenciáján folytatják.

A konferencia végül határozatban mondott köszönetet az Unesconak, az IFLA-nak, az Osztrák Tudományügyi és Kutatásügyi Minisztériumnak, Bécs városának, az Osztrák Nemzeti Könyvtárnak és a hágai Királyi Könyvtárnak valamint az Osztrák Könyvtárosok Egyesületének egyrészt a pénzügyi támogatásért, másrészt a vendéglátásért.

GOMBOCZ ISTVÁN

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének zenei szekciója új vezetőséget választott Dinnyés Józsefné (Magyar Hangfelvevőgyártó Vállalat), Gyimes Ferenc (Állami Gorkij Könyvtár), Pethes Iván (MűM Orsz.Vezetőképző Központ) és Vavrinecz Veronika (OSZK) személyében.

SZAKIRODALMI TALLÓZÁS

A Könyvtári Figyelő és a Könyvtáros több rendkívül érdekes beszámolót tartalmaz, mind a hazai, mind a nemzetközi szakmai eseményekről. Papp István a magyar könyvtárügy új jogi szabályozásának problémáit ismerteti Az új könyvtári törvény előkészítése c. tanulmányában /Könyvtári Figyelő 1972. 1. sz. 5-22. l./ A restaurátorok első hazai találkozásáról A könyv-, irat és grafikai restaurátorok első országos találkozója címen Cz. Kozocsa Ildikó ad számot /uo. 52-58. l./. Cikkében felsorolja a hazai restaurátorok előtt álló nagy feladatokat, a szakma főbb problémáit: a szakemberhiányt, a szakképzés megszervezésének és a központi kutató és koordináló intézmény felállításának szükségességét. Bereczky László: A gyűjtőköri együttműködés továbbfejlesztése /Könyvtáros 1972. 3. sz. 136-137. l./ c. írásában a szakkönyvtárak gyűjtőköri együttműködésének lehetőségeit mérlegeli. Felhívja a figyelmet arra, hogy az együttműködés kialakítása egyaránt fontos mind a tájékoztatás területén, majd mérlegeli a továbbhaladás feltételeit.

A magyar könyvtárügy néhány nagyvonalú fejlesztési tervéről vagy nagyobb volumenű programjáról olvashattunk több tanulmányban pl.: Bereczky László - Szurmay Ernő: Így készült a Szolnok megyei tanácsi könyvtárhálózat fejlesztési terve /uo. 139-143. l./ vagy Bereczky László - B. Nagy Ernő: Pécs, a Dél-Dunántul szakirodalmi ellátási programja címen /uo. 4. sz. 195-200. l./. Ez egyben felmérés a pécsi könyvtárügy helyzetéről és javaslat Pécs könyvtári rendszerének kiépítésére. Cholnoky Győző pedig Módszerek a szakkönyvtári munka tervezésére című cikkében a könyvtári munka mérése, elemzése és tervezése modern elméleteibe és módszereibe ad bepillantást /uo. 201-207. l./.

Érdeklődést váltott ki és számos cikk foglalkozik az ifjúság könyvvel való ellátásának és olvasásának kérdéseivel. Kisfaludi Sándor: Irányelvek és az iskolai könyvtárak jövője c. cikke /uo. 3.sz. 123-126. l./ elemzi az "ifjúság könyvtári ellátásának javítására" kiadott minisztériumi irányelveket és azok alkalmazási lehetőségeit. Vadász Ferencné: Egyéves a gyermekkönyvtáros továbbképző tanfolyam /uo. 149-150. l./ c. írásában a KMK által szervezett tanfolyamot értékeli. Kolta Ferenc: Az ifjúsági irodalom esztétikai követelményei néhány elméleti problémát vet fel a kérdéssel kapcsolatban pszichológiai, pedagógiai és esztétikai szempontból /uo. 160-163. l./. Mit tett az Olvasó népert mozgalom az olvasó gyermekekért? című cikk a mozgalomnak a közvéleményt formáló és a kérdés fontosságának felismerésében játszott szerepére, valamint az egyes konkrét eredményekre hívja fel a figyelmet /uo. 4. sz. 191-194. l./.

A szakma nemzetközi eseményei közül különösen figyelemre méltó az UNISIST a világméretű tájékoztatási rendszer megszervezésére tett erőfeszítések. Erről olvashatunk Sebestyén Géza: Egy lépés a tájékoztatási világrendszer létrehozása felé. Unisist-konferencia Párizsban, 1971. okt. 4-9. című tanulmányában. /Könyvtári Figyelő 1972. 1. sz. 65-72. l./ Ugyanitt tették közzé az UNISIST konferencia elé terjesztett ajánlások-at és az UNISIST konferencia határozatait.

tait /uo. 73-86. 1./ Cz. Kozocsa Ildikó a könyvrestaurálás-két nemzetközi eseményéről a Bécsben és Budapesten közösen, valamint a Poznanban tartott konferencia eseményeiről számol be. A restaurátorok két nemzetközi konferenciájának tapasztalatai címen /uo. 59-64. 1./. Az 1971-ben Budapesten tartott szovjet-magyar könyvtárügyi szeminárium ez évi moszkvai ülészakáról ad hirt a Könyvtáros /uo. 187-188.1./.

A Nemzetközi Könyvév Magyar Bizottságának felhívása a könyvév programját és a könyvév keretében megvalósítandó feladatokat és rendezvényeket ismerteti /uo. 3.sz. 134-135. 1./. Az UNESCO a Nemzetközi Könyvévet előkészítő tanácskozásainak egyikén megalkotta "a korszerű könyvtárpolitika nemzetközileg elfogadott szempontjait" tartalmazó un. Könyv Alapokmányát, melynek magyar fordítását a Könyvtáros 3. száma ad közre /133-134. 1./.

KOVÁCS ILONA

KÖNYVTÁRUNK É L E T É R Ö I

Április 19-én az OSZK szakszervezeti tanácsa ülést tartott, melynek témája a nyelvtanulás ösztönzése és a nyelvpótlék rendezése kérdéseinek kötetlen megvitatása volt. Három vitaindító bevezetés hangzott el: Faragó Lászlóné a nyelvtanulás ösztönzéséről, Ferenczy Endréné a szakszervezet által végzett nyelvi felmérés eredményeiről, Milhoffer Alajos a nyelvpótlék kérdéséről beszélt.

Faragó Lászlóné abból a gondolatból indult ki, hogy a könyvtár szempontjából nem minden nyelv tanulását szükséges ösztönözni és nincs minden munkakörben szükség a legmagasabb szintű nyelvtudásra. Ennek figyelembevételével a nyelvtudás megszerzésének módjaiként a következő lehetőségek biztosítását javasolta: 1. a magasabb szintű nyelvtudás megszerzése érdekében pályázatot kell kitűzni felsőfoku nyelvvizsga letételére; 2. nem nyelvvizsgához kötött, de magas szintű tudást nyújthatnak az idegen nyelvek központjának tanfolyamai és a TIT-tanfolyamok. Ezek elvégzését a könyvtár tanulmányi szabadság engedélyezésével, tandíjtérítéssel, jutalommal ösztönözhetné; 3. a könyvtári munkához alapvetően szükséges nyelvismeretet belső céltanfolyamokon is megszerezheti a dolgozó. Elgondolható lenne, hogy ezek elvégzését a könyvtár munkaidőkedvezményével segítse. Végül javasolta központi nyelvi szakreferatura létrehozását. A szakreferensek az egész könyvtárat kiszolgálnák a ritkábban használt nyelvek területén.

Ferenczy Endréné annak a kérdőíves felmérésnek az eredményeit ismertette, amelyet a szakszervezeti bizottság kezdeményezett a nyelvtudás felmérésére és a szükségletek megállapítására. A felmérés nem adott hű képet a jelenlegi helyzetről, de néhány tanulságot le lehetett vonni belőle, pl. azt, hogy világnyelvek vonatkozásában nincs szükség ösztönzésre, annál inkább szükséges lenne ez a szláv nyelvek, a spanyol, román vonatkozásában. A ritkább nyelvek /héber, japán, koreai, lett, litván stb./ terén felmerült igényeket szakreferensekkel vagy külső szakértők bevonásával lehet kielégíteni.

Milhoffer Alajos példákkal illusztrálta azt a megállapítást, hogy a nyelvpótlékot szabályozó rendeletek és utasítások nem egyértelműek, többek között ez is okozója a könyvtárban követett változatos gyakorlatnak. Mind a

nyelvpótlék odaitélése mind a pótlék összegének megállapítása egységes szabályozást igényel, mert a jelenlegi gyakorlat a könyvtár és a dolgozó szempontjából is tarthatatlan.

A tervezettnél hosszabbra nyult vita, ha megoldást nem is nyújthatott, egyes részkérdések tisztázásával, a dolgozók elvárásainak számbavételével segítséget adott az SZB-nek a kérdés későbbi rendezéséhez.

Önkéntes véradás

Szakszervezeti bizottságunk szervezésében a VIII. kerületi Vöröskereszt által június 2-án rendezett önkéntes véradáson könyvtárunk dolgozói közül Albert Ferencné, Balla Gábor, Bata Imre, Döller Márta, Grandpierre Judit, Hoffer Rezsőné, Jordán Katalin, Karakas Péterné, Kiss Elemérné, Papp András, Párkai Istvánné, Rauznitz Endréné, Szendrei Béla, Szűcs Jenőné, Vajda Kornél és Wolf Magdolna vettek részt. Köszönetet mondunk minden résztvevőnek az életmentő ajándékért.

Példa is lehetne

A Közalkalmazott május 8-1 számában olvastuk a Nemzeti Múzeum szakszervezeti bizottságának munkájáról: "...A nyugdíjba távozó dolgozóinknak a hazai kulturális életben eltöltött esztendőket méltóan szimbolizáló ajándékkal kedveskedünk. Intézményvezetőségünkkel közösen elkészítettük Madarassy Walter éremművésszel a múzeum klasszicista palotáját ábrázoló emléklakettet, s ezzel bucsuzunk régi kedves kollégáinktól."

Kérdésünk: nem is olyan távolból - egy épületen belül - nem lehetne példa ez könyvtárunk vezetősége és szakszervezeti bizottsága számára is?

Faragó Lászlóné írja:

Az SZB foglalkozik jutalmazási rendszerünk reformjával. A kérdés megoldásához ad egy szempontot a két nagy műszaki könyvtár 1971. évi munkájáról közölt beszámoló a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás ez évi 4. számában: OMKDK - "...Célpremiummal jutalmaztuk azokat a szükséges elemzéseket és egyéb feladatok elvégzését, melyek - kapacitás hiánya és más okok miatt - a munkatervbe egyébként nem voltak beépíthetők. Ez a megoldás egyúttal lehetőséget adott arra is, hogy a premizálás /jutalmazás/ elbírálásánál a ténylegesen mérhető többletmunka alapján értékeljünk." BMKKK - "...Az év folyamán különböző, előre meghirdetett, fontos feladatokra 38 648 Ft-ot fizettünk ki célpremiumként."

SEGÉLYEZÉSEK

Munkaadói segélyben részesültek áprilisban: Balázs Ferencné, Kassai Lajos, Kopcsay Zsuzsa, Kricsfalusi Lászlóné, Nagy Sándorné, Németh Lajos, Sonnevend Péterné; májusban: Béri Gézőné, Mazuláné Bittó Ilona, Misley Judit, Molnár János és Néray Judit.

Szakszervezeti segélyt kaptak áprilisban: Csákvári Elekné, Jávori

Ferencné, Jeszenszky Géza, Mórai György, Nyirfalvi Lajosné nyugd.; májusban: Magyar Istvánné nyugd., Molnár Ágnes nyugd. és Pap Zoltán.

ÜDÜLÉSEK

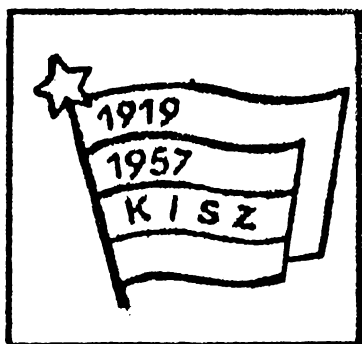
Üdülési beutalót kaptak: Balatonalmádi/máj.23- Urbányi Vilmos és édesanyja, Balatonföldvár/máj.12- Szilágyi József, Balatonöszöd/máj.24- Horváthné Izsó Livia édesanyja és gyermeke, Miskolc-Tapolca/máj.11- Kálóczi László, Siófok/máj.19- Kostyál István és felesége, Sopron/ápr.21- Tomits Ottilia.

Szanatóriumi beutalást kaptak: Balatonfüred/ápr.21- Horváth Viktor, Hévíz/ápr.21- Kiss Györgyné - külföldi hajútát: Bécs/jun.10- Demény Ottóné.

Önköltséges üdülési beutalót kaptak: Sopron/máj.18- Gyenge Sándorné és gyermekei, Rázga Emma.

Zamárdi családos üdültetés/önköltséges - Ez évben is, intézetvezetésünk anyagi támogatásával, megszerveztük családos dolgozóink részére Zamárdiban az üdültetést. Az elmúlt évben jól bevált, két szobából álló villát/Rákóczi u.20./ béreltük ki. A jelentkezések alapján 12 család részére 10-10 napos turnusokat biztosítunk. A beutalásokat a következők kapták: julius 1-10. Appel Károlyné és Korber Károlyné hozzátartozóikkal, julius 11-20. Divényi Pálné és Szerb Judit hozzátartozóikkal, julius 21-30. Galamb Györgyné és Hajós Csabáné hozzátartozóikkal, julius 31-augusztus 9. Berlász Jenő és Vissolyi Gyuláné hozzátartozóikkal, augusztus 10-19. Mirki György és Mórai György hozzátartozóikkal, augusztus 20-31. Botka Ferencné és Nemere Zoltánné hozzátartozóikkal.

"MONSZUNOS" KIRÁNDULÁS

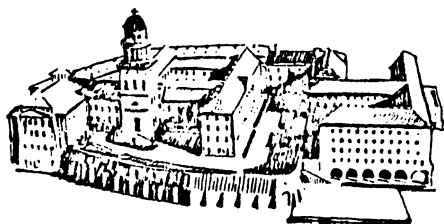
Május első hete a változékony időjárásé volt. Mikor sütött a nap, minden kollégánk azt kívánta, bár ilyen lenne majd egész kirándulásunk alatt. Még 5-én, péntek délelőtt és koradélután is szórta sugarát a nap, de amikor 17 órakor ki akartunk lépni a Pollack Mihály téri épület kapuján, megérkezett a "dézsalé", mármint úgy ömlött az eső /amelyet nem rendeltünk meg/, mintha dézsából öntenék. A harminc főnyi társaság az Astoria sarokig bőrig ázott, a

19-es busz kiöntött ürgéket szállított a Déli pályaudvarra, ahol bepréselődünk a veszprémi személy peronjának folyosójára. A vonat indulására "természetesen" elállt az eső. Átszállással este kilencre értünk Zircbe, ahol a társaság kettévált: egy részének a könyvtár vendégszobáiban jutott hely, mások a helyi bányász-munkásszálláson találtak otthonra.

Hosszabb-rövidebb alvás után a másnapi, 6-i program a következők szerint alakult: délelőtt Bibor Jenőné szíves, szakszerű kalauzolásával a könyvtár termeit tekintettük meg /énekkari füllel, de jó a nagyterem akusztikája/.

ezután ki-ki izlés és pénztárca szerint ebédelt, a többség a Patkó nevet viselő vendéglátóipari egységben. /Haspártiak figyelem: ha jó mennyiségű és minőségű rantott májat akar enni, ne tévessze szem elől Zirc eme nevezetességét!/
 Az arborétum csodálatos világát szemléltük meg ezután, majd egy csapat Veszprém hangulatos városának vette az irányt, mások hosszabb gyalogturákat tettek /volt, aki a Balatonig is eljutott, és ezt igazolni is tudta!/, a kényelmesebbje bebarangolta újra az arborétumot, megnézte a barokk stílusú cisztercita apátsági templomot, a romokat, és tollaslabdázott. Este a társaság egy része a Cuha étterem zenészeit izasztotta. Természetesen ez a nap sem mult el kisebb zuhó nélkül, ki hol érte, türte, vagy megszökött előle /aki helyben volt, felment a szállásra és megfürdött az extra meleg vízben/.

Vasárnapra szép nagy kirándulást terveztünk a Bakony egyik regényes vidékére. De az "ég" nem így akarta. Még csak Kardosrét előtt jártunk, mikor megjött az első löket. A lemaradottak egy része autóstoppozhoz folyamadt, így aránylag szárazon jutott el utunk eredeti céljához, Csesznek várába. A nagy többség gyalog folytatta útját a Cuha völgyében, majd a környező, sáros talaj dombokon. Körülbelül félúton lehattunk, mikor sietve érkezett a "második felvonás". Itt már kabát, ernyő, de még vasuti vízelvezető csatorna, mint menedék sem segített. Gyorsított menetben közelítettük meg, Porvacsnek vasutállomását. Itt bedobtuk az előző nap estére tervezett szalonnasütés alapanyagának egy részét, valamint kis melegítő folyadékot is vettünk magunkhoz. Ismét osztódtunk, egy kis csoport az időjárás ellenére és dacára nekiindult Cseszneknek, mások visszakanyarodtak Zirc felé. A nagy kirándulók is már fél kilenc körül hazatértek. Jól sikerült bucsuest zárta a zirci tartózkodást.

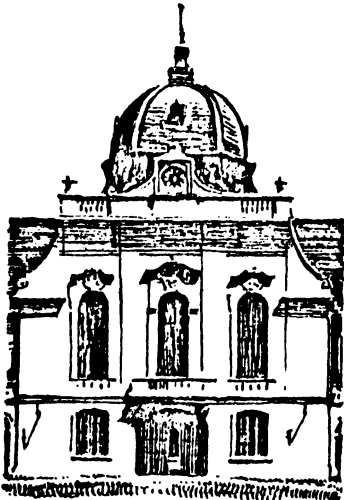
Hétfőn "korán" keltünk, nagy ut állt előttünk. A délelőtti folyamán elvonatoztunk Pannonhalmára, megtekintettük e nevezetes hely sok szépségét (a könyvtárat, templomot stb.) Fiatal idegenvezetőnk az ottani életről, épületekről, könyvekről sok érdekességet mondott el. Étkezés után séta, tollaslabdázás, foci töltötte ki a vonatindulásig az időt. Kb. másfél-két óra jutott visszafelé jövet Győrrre, ahol egy ismerős ottani lakos vállalkozott arra, hogy "kutyafuttában" néhány épületet, szobrot megmutat. Némí bonyodalmak után az expressz repített minket haza. Fáradtan, elázva, de jókedvűen értünk Budapestre. - PAPP ANDRÁS

Az OSZK kamarakórusa június 26-án tartotta második évfárá hangversenyét a Nemzeti Muzeum épületében. A műsor első részében bemutatók hangzottak el a Zeneműtár eredeti kézirat és nyomtatott anyagából. A kórust Párcainé Eckhardt Mária vezényelte. A hangverseny ismertetésére visszatérünk.

KAMARAKÓRUSUNK NAPLÓJÁBÓL

Gödöllő, március 5-én

Ez évi első fellépésünk, amelyet lapunk korábbi számában már jeleztünk, egyben megnyitója volt a "Gödöllői Tavasz" rendezvény-sorozatnak. Az egykori Grassalkovich kastély nagyterme kitűnő akusztikájával segítette az előadást. A helybeli és a fővárosból iderándult hallgatóság előtt az énekkar 16-18. századból származó műveket, magyar és külföldi népdalokat, 20. századi magyar szerzők /Bartók, Kodály, Bárdos, Pászti/ vegyes- és női karra írt műveit énekelte. Közreműködött Papp Sándor, Lázár Gábor /hegedű/, Timár Anna /gordonka/, Herényi István /furulya/. Vadász Judit, a Mikrofilmtár dolgozója egy-egy Charles d'Orleans, Weßres verset szavalt, és a Kőmives Kelemen néballadát adta elő.

Jászszentandrás-tanya, május 13-án

Ebbe a kis isten háta mögötti tanyavilágba a szívünk vitt. Küldetés volt ez az ut számunkra. Egy kis tanya most kapott művelődési házat, a részükre gyűjtött könyvek átadása alkalmából tartottunk előadást. Sok kis apróság és felnőtt hallgatta az éneket, sőt kórusvezetőnk irányításával rögtönzött közös éneklésen hallatták is hangjukat. Ilyen eldugott vidéken a tanító szerint most hallottak először élő muzsikát. Néhány "könnyebb fajsúlyú" régebbi kórusmű mellett itt hangzottak el először előadásunkban jászsági népdalok - a helyszin tiszteletére. A közreműködést ezuttal a Könyves Tóth-vonóstrió és Herényi István vállalta. A műsor után a vendéglátók és az időjárás jóvoltából hangulatos szalonasütés következett, ahol újabb népdalokkal bővíthettük repertoárunkat.

Másnap délelőtt a szállást adó Jászapátiban megcsodáltuk a falumuzeumot, a kékfestőt, egy nyerctenyésztő farmját, aki mellesleg laskagombát termeszt, és szép régi pipagyűjteménye is van. Jászszentandráson egy csoport megnézte a templomot, melyet Aba Novák freskói díszítenek.

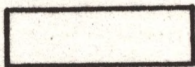
Galgamácsa, június 3-án

Ide már "szerződéssel" mentünk, egy június eleji szombat délután. Több lemondás miatt /vizsgák, betegség/ "tartalékos csapat" lépett pályára. Szerencsére Malina János vállalta, hogy beugorva segíti hangjával a férfikart, furulyázik is /Bach: Rondo, régi magyar népdalok/, és Klein Judit, a FSZEK dolgozója pedig az utolsó pillanatban vállalta a szavaló szerepét/Shakespeare: Szonett, Arany: Vörös rébék, Csokonai: A reményhez/.

Különböző, rajtunk kívül álló szervezési problémák miatt a nézőszám meglehetősen kicsiny volt, szerencsére ez a kórus éneklésén nemigen érződött.

Szinte magunk örömeire énekeltük repertoár darabjainkat /Mozart: Kék noktürn, Monteverdi: Scherzi musicali-részletek, Kodály: Karácsonyi pásztortánc/. A műsor második felére megérkezett a híres népművész, Vankóné Dudás Juli is, akit az előadás előtt látogattunk meg otthonában. Sok szép festményt, himzést láttunk nála, hangulatosan mesélt életéről, nehézségeiről, örömeiről. Este sétáltunk, majd váltott "gőzparipákkal" utaztunk Pestig, közben jókedvű népdalainkkal, kánonjainkkal még az utazóközönséget sem hagytuk nyugodni, de ők és a kalauz utunk végén tapssal köszönte meg dalolásunkat.

Mindhárom előadásunkat, mint ahogy június 20-i koncertünket is, Párkainé Eckhardt Mária vezényelte, aki fáradságot nem ismerve tanította be a darabokat.

A szövegközi rajzokat Papp Iván grafikus-művész készítette.

